

“MEDRESELER GELENEĞİ VE MODERNLEŞME SÜRECİNDE MEDRESELER”

Uluslararası Sempozyum, (05-07 Ekim 2012 Muş-Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Harun ÇAĞLAYAN¹
Muş Alparslan Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

GİRİŞ

Medreseler tümüyle Müslüman medeniyetine özgü kurumlardır. Bu nedenle medrese eğitimi, hoca-talebe ilişkileri, ders programları, vakıf geleneği ve mimarisıyla İslâmî bir yapı arz eder.

Kendi döneminin şartları içerisinde önemli bir görevi yerine getiren medreselerin, modern yöntem ve anlayışların yaygınlaşmasıyla birlikte önemlerini yitirdikleri ve arka planda kaldıkları şüphe götürmez bir gerçektir. Bu tarihi ve köklü kurumların çağın ihtiyaçlarına cevap vermekte yetersiz kalmalarının nedenleri arasında kuşkusuz, müntesiplerinin sebep olduğu sorunlar başı çekmektedir. İdareci ve eğitimcilerin yeni gelişmeler karşısında revizyona gitmek yerine, üstünlük iddiasıyla klasik metotlarda ısrarcı olmaları, medreselerin aktif yaşamdan dışlanmasına ve kaderine terk edilmesine neden olmuştur.

Güçlü ve köklü her kültür gibi Müslüman kültürünün de geleceğini inşa ederken geçmişine dayanması önemli ve kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu nedenle bir toplumun hayati varlıklarından olan eğitimin sağlam bir zemin üzerine inşa edilmesi için geçmiş ile mevcudun olanaklarından yararlanılarak eğitim politikalarının belirlenmesi gerekir. Bu bağlamda medreselerin yeniden ele alınması büyük önem arz etmektedir. Bu şekilde hem halkın teveccühleriyle günümüze değin varlığını sürdürebilen medreselerin sağlıklı ve samimi bir şekilde kendi eksiklerini görmeleri sağlanabilecek, hem de kendi kültür ve tarihimize uygun yeni eğitim politikaları geliştirilebilecektir.

05-07 Ekim 2012 tarihleri arasında “Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler” konulu üç günlük uluslar arası bir sempozyumun Muş ilinde Muş Alparslan Üniversitesi tarafından organize edilmesi, eğitim tarihimiz açısından son derece yerinde ve yararlı olmuştur. Bu şekilde hem bilimsel olarak medrese eğitiminin tarihsel serüveni, hem de modern eğitim karşısındaki konumu ortaya konulabilmiştir. Ümit ederiz ki ülkemiz ve İslâm âlemi açısından sürdürülebilir bir eğitim politikasının teşekkülünde ve kabulünde, bu sempozyumun önemli katkıları olur. Böylesi kapsamlı ve önemli bir sempozyumun

¹ Kelam Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi (Yrd. Doç. Dr.), caglayanharun@gmail.com

tanıtımı yapılarak araştırmacı ve okuyucularla paylaşılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Okuyucuya kolaylık sağlaması açısından birkaç teknik hususu hatırlatmakta yarar görüyoruz. Tebliğ sayısının çokluğu nedeniyle sıkıcı olmamak ve karışıklığa yer vermemek için sunumlar hakkındaki tanıtımlar, tebliğ sahiplerinin cümlelerinden uyarlanarak hemen ilgili sunumun devamında verilmiş, kimi durumlarda da tarafımızca ilave açıklamalar yapılmıştır.

Sempozyum tanıtımında referans olarak Muş Alparslan Üniversitesi Yayınları'nın "Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler" adıyla basılan, 2 Ciltlik 2013 Temmuz Muş birinci baskısı kullanılacaktır. Bu eser bundan sonraki referanslarda "Medreseler Sempozyum Kitapçığı" ibaresinin kısaltması olarak (MSK, 2013:) şeklinde verilecektir.

TANITIM

Sempozyum Adı:

"Uluslararası Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler Sempozyumu"

Yer-Zaman:

05-07 Ekim 2012 Muş-Türkiye

Katılımcı Ülkeler:

Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Türkmenistan, Malezya, Suûdi Arabistan, Irak, Ürdün.

Oturum ve Katılımcı Sayısı:

Üç günlük sempozyum programı, iki panel ve yedi oturum şeklinde yirmi ayrı salonda düzenlenmiştir. Altmış dokuz yerli, on ikisi yabancı olmak üzere toplam seksen bir aktif sunumcunun tebliğ sunduğu sempozyum; panellerdeki misafir konuşmacı, kanaat önderi, medrese molla ve müderrisleriyle birlikte yüzü aşkın katılımcının iştirakiyle gerçekleştirildi. Katılımcıların çokluğu ve zaman darlığı nedeniyle oturumlarda müzakerelere yer verilmemiş olup sadece oturum başkanlarının tebliğler hakkında genel bir değerlendirme yapmasına imkân olmuştur.

Sempozyum Kitapçığı:

İlk Baskı, Muş 2013 (Temmuz), 2 Cilt.

Genel Sempozyum Programı:

Programın ilk günü, başta il valisi olmak üzere il mülkî amirleri, üst düzey üniversite temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluş temsilcileri, basın mensupları ve çok sayıda üniversite öğrencisinin hazır bulunmasıyla gerçekleştirildi. Program, açılış konuşmalarının ardından medreselerin geçmişte ve günümüzde oynamış olduğu eğitsel ve toplumsal rolün neliğine dair bilgilendirme ve değerlendirmelerin yer aldığı iki adet panel ve bir konferansla başladı.

Panelistler ve konferans sahibinin ele aldıkları konular genel olarak, kendi tecrübelerinden yola çıkarak medrese geleneğinin Müslüman eğitim ve öğretimine verdiği katkılardan ve aynı şekilde yetersiz kaldıkları noktaların ifadesi şeklindeydi. Medreselerin

modern eğitim dünyasında ne anlam ifade ettiğine yönelik birtakım tespitlerin de sergilendiği bu konuşmalar, sempozyuma girizgâh olması açısından son derece yararlı oldu. Özellikle Muş ili ve civarındaki medreselerde görev yapan müderris ve kanaat önderlerinin programa verdikleri destek, sempozyumda ele alınan konuların uygulamada da karşılıksız kalmayacağına bir göstergesiydi.

I. BÖLÜM

Tarih : 05 EKİM 2012, CUMA/1. GÜN

Mekan : Muş Alparslan Üniversitesi Kampüsü, Sebahattin Zaim Konferans Salonu

ACILIŞ VE PROTOKOL KONUŞMALARI

Muş Alparslan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nihat DİNÇ ve MUŞ İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT hocaların sempozyumun önemine ilişkin izlenimlerini dile getirdikleri açılış konuşmaları, misafirler ve katılımcılara hoş geldiniz ifadeleriyle tamamlandı (MSK, 2013: I/19-25).

MEDRESELERİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ PANELİ-I

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU

1. Prof. Dr. Hüseyin ATAY, Emekli Öğretim Üyesi,

“Kur’an dindir, ancak İslâm hakkındaki içtihat, düşünce ve açıklamaların tamamı din kültürüdür. Bizler fıkıh ve şerâitten oluşan din kültürünü değil, yeni ve tarafsız bir gözle Kur’an’ı anlamaya ve zamanımıza uyarlamaya çalışmalıyız. Aksi taktirde avâm bilginlerinin anlayışları bizi geçmişe hapsedecektir” (MSK, 2013: I/30).

2. Prof. Dr. Süleyman ATEŞ, Emekli Öğretim Üyesi,

“İslâh, din kökenli bir düşünce hareketidir. Hareketin asıl düzeltmek istediği ise toplumsal yapının kendisidir” (MSK, 2013: I/37).

3. Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA, Emekli Öğretim Üyesi,

“Dinî veya din dışı, dünyanın neresinde olursa olsun eğitim hür olmadıkça, yani siyasilerin tasallutundan kurtulmadıkça insanlığa bir yararı dokunmaz” (MSK, 2013: I/59).

MEDRESELERİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ PANELİ-II

Oturum Başkanı: Mehmet Beşir ERYARSOY

1. Fethullah AYTE, Medrese Müderrisi,

“İlahiyat fakültelerinin çevrelerindeki medreselerle devamlı irtibat halinde olmaları gerekir. Bu husus, medreselerin çağın gerçeklerini yakalamaları açısından oldukça önemlidir” (MSK, 2013: I/64).

2. Abdulkadir BADILLI, Kanaat Önderi,

“Klasik medrese anlayışının modern anlayışlara göre düzenlenmesi ve çağa ayak uydurarak kâmil manada âlim yetiştirmesi için Üstad Bediüzzaman Said Nursi’nin tecrübelerinden yararlanmak çok yararlı olacaktır” (MSK, 2013: I/65).

3. Alâeddin MÜCÂHİDÎ, Tillo Medresesi Müderrisi,

“Ferdî ve ictimâî hayatta yaşadığımız sorunların temelinde cehalet bulunmaktadır. Bu bağlamda medreselerin toplum hayatında daha etkin bir konuma taşınması ve bu kurumlarda yaşanan ilmi noksanlıkların giderilmesi öncelikli hedefler arasında olmalıdır” (MSK, 2013: I/72).

4. Abdülğanî MUTLU, Norşin Medresesi Müderrisi,

Panelist bu çalışmasında Norşinli Şeyh Masum'un hayatını, ilmi kişiliğini ve bölgesine katkılarını ele almıştır (MSK, 2013: I/75-78).

KONFERANS

Konuşmacı: Prof. Dr. Yusuf Ziya KAVAKÇI

“Medreseden İlahiyat Fakültesine; İslâmî İlimlerin Tedrîsindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”

“Bir insanı inşa etmek kolay mı? Kur'an'ı anlayacak, vahyî anlayıp onun diliyle konuşacak, bir insanın yetişmesi için emek lazım. Bunun için de öncelikle Arapça eğitimi üzerinde durmalıyız. Ancak bu konuda ciddi eksiklerimiz bulunmaktadır” (MSK, 2013: I/81). Konuşmacı, bir akademisyen gözüyle yurtiçinde ve yurtdışında yaşadığı tecrübelerden hareketle, İslâmî ilimlerin tedrisi hususunda birtakım tespit ve önerilerde bulunmuştur (MSK, 2013: I/78-86).

II. BÖLÜM

Tarih : 06 EKİM 2012, CUMARTESİ/2.GÜN

Mekan : Muş Alparslan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Salonları

I. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şerafettin GÖLCÜK

1. Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL, Uludağ Üniversitesi,

“Osmanlı Devletinin Son Döneminde Gerçekleştirilen Medrese Islahatları Üzerine Bir Değerlendirme”

“Osmanlı devletini yükselten temel dinamiklerden biri ve belki de en önemlisi medreselerdir. Son iki asırda devlet, ihtiyacı olan elemanları medreseden değil, açtığı muhtelif mektep mezunlarından temin etmiştir. Nitekim XX. yüzyılın başında devlet parçalanma sürecine girdiği için eğitim-öğretim oldukça karışık bir hal almıştır. Çünkü medresenin karşısına; dâru'l-funûn, rüşdiye, idâdiye, sultâniye, azınlık ve devlet okulları gibi birçok eğitim ve öğretim kurumu çıkmıştır. Eğitimde mektep-medrese ikiliği ortaya çıktığı için devlet, bir yandan medreseyi koruyarak temellerini kaybetmemeye, diğer yandan çağının gerisin de kalmamak için modern eğitim kurumlarını geliştirmeye çalışmıştır” (MSK, 2013: I/87).

2. Prof. Dr. Kasım ŞULUL, Harran Üniversitesi,

“Klasik Eğitim-Öğretim Kurumlarının Dayandığı Esaslar”

“Günümüz İslâm dünyasında Batı tarzı eğitim ve öğretim sistemleri, aynen alınmakta, hiçbir uyarlamaya gerek duymaksızın taklit edilmektedir. İslâm medeniyetinin sahip olduğu muazzam birikim görmezden gelinmekte veya inkâr edilmektedir. Oysa İslâm eğitim ve öğretim kurumlarının dayandığı esaslar, pratik olup günümüz koşullarına uygulanabilir niteliktedir” (MSK, 2013: I/166,165).

3. Prof. Dr. Yakup CİVELEK, Hitit Üniversitesi,

“Klasik Bir Kurumun Modern Bir Dünyada var Olabilirliği (Günümüz Dünyasında Medreselerin Yaşayabilmesinin Yolu/Yöntemi)”

“Geçmiş günümüze taşımamızın anlamsızlığı kadar, geçmiş nostalji olarak da görmek yanlıştır. Mevcut medrese ve modern sistemlerin yanlış ve doğrularını

şartlanmadan ortaya koymak, ortak bir eğitim anlayışının belirlenmesi açısından önemlidir” (MSK, 2013: I/181,182).

4. Yrd. Doç. Dr. İbrahim Hakkı İMAMOĞLU, Karabük Üniv,

“İslam’ın Kadim Geleneğinden) Medreselerden (Vatandaşlık Bilincine) Mekteplere: Hedef-İçerik ve Paradigma Sorgulamaları”

“Medreselerde sıralı ve kendi içerisinde sarmal bir eğitim sistemi uygulanmıştır. Medrese müfredatlarının gerek kapsam ve gerekse bakış açısı olarak modern uygulamalardan oldukça farklı olduğu görülebilir. Medreseler eğitimin sadece teoride verildiği merkezler değil, aynı zamanda pratikte de uygulandığı merkezlerdir” (MSK, 2013: I/196).

I. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali AKPINAR

1. Doç. Dr. Şakir GÖZÜTOK, Yüzüncü Yıl Üniversitesi,

“Medreselerin Ortaya Çıkışı ve İlk Medreseler”

“İslam dünyasında yüksek öğretim, camilerden medreseye geçiş şeklinde olmuştur. Bu geçişte mezhebi farklılıkların büyük etkisi olmuştur. Buna göre medreselerin ortaya çıkışında bir mezhebi diğerine karşı üstün göstermek çabasının etkin olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim medreselerin ortaya çıktığı zaman diliminin mezhep çekişmelerinin en yoğun olduğu döneme denk gelmesi bu iddiayı doğrular niteliktedir. Çoğu araştırmacının savunduğunun aksine ilk medrese teşekkülü, Nizamiye Medreseleriyle birlikte değil, bundan bir buçuk asır öncesine dayanmaktadır” (MSK, 2013: I/212).

2. Doç. Dr. Adil YAVUZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi,

“Bir İhtisas Medresesi Olarak Dâru’l-Hadislerin Önemi”

“Hicri IV. asırda kurulmaya başlayan dâru’s-sünneler ve hicri VI. asırda kurulmaya başlayan dâru’l-hadisler, sünnete ilişkin bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli hizmetler sunmuşlar ve önemli bilim adamları yetiştirmişlerdir” (MSK, 2013: I/229).

3. Yrd. Doç. Dr. Mehmet DALKILIÇ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Medreselerin Ortaya Çıkmasına Zemin Hazırlayan Tarihsel Süreç”

“Abbasiler döneminde çıkan heretik karakterli isyan hareketleri, şii ve bâtinî devlet teşekkülleri, Sünni dünyayı tehdit etmeye başladığında, bunlarla mücadelede halk desteğini kazanarak askeri tedbirlere destek olmak için medreseler inşa edilmeye başlanmıştır” (MSK, 2013: I/245).

4. Yrd. Doç. Dr. Ercan UYANIK/İrfan Davut ÇAM, Dokuz Eylül Ü

“II.Meşrûtiyet Dönemi’nde Medreselerde İslahat Tartışmaları”

“19. yüzyılda hızlanan batılılaşma hareketleri neticesinde, medreselerle mücadele etmeyi göze alamayan idari kadrolar, modern okullar açarak devletin ihtiyaç duyduğu personel ihtiyacını karşılamaya başladılar. Ancak eğitimde yaşanan bu ikilik zamanla laik bir bürokrasinin oluşmasına ve çatışmaya neden olmuştur. Bu yeni durum karşısında Batıcılar, medreselerin ıslah edilemeyeceğini, İslamcılar bunun mümkün olduğunu, Türkçüler ise medreselerin sadece din görevlisi ihtiyacını gidermesi gerektiğini savunuyorlardı. Medresenin müntesipleri ise programlarının değiştirilerek üniversite halini almasını istiyorlardı” (MSK, 2013: I/259).

I. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ

1. Prof. Dr. Rabie E. ABDELHALİM, Faisal University,

“استخدام الشعر العربي لتدريس منهج الدراسات الانسانية بكليات الطب”

“İstihdâmu’ş-Şi’ri’l-Arabî li Tedrîsi Menheci’d-Dirâsâti’l-İnsâniyye bi Kulliyâti’t-Tıb”

“Tıp fakültesi ders programına sosyal bilimlerden de derslerin alınması kararı, olması gereken zaruri bir iştir. Doktorlar da bu ihtiyacın farkındadır. Çünkü onların da yaptıkları işin ahlak ile süslenmesini istiyorlar. Bu nedenle onlar, yaptıkları işin sevabını ve karşılığını Allah (c.c)’tan ummayı, tıbbın estetik yönü olarak görmektedirler. Bu bağlamda tıp eğitiminin etiği açısından Arap şuuru veya şiiri önemli bir fırsattır. Çünkü Arap şiiri, dilden müziğe kadar her türlü insânî faaliyeti bünyesinde toplayan bir sanattır. Nitekim şiirin fikir ve vicdan üzerindeki güçlü etkisinden yararlanarak maddi tıp eğitiminin manevi yönünü de geliştirebiliriz” (MSK, 2013: I/261-275).

2. Ayşe POLAT, University of Chicago,

“Dâru’l-Hikmet’il İslâmiye Bünyesinde Kurulan bir Mütâreke Medresesi: Medresetu’l-İrşâd”

“Değişim rüzgârlarının estiğinin Osmanlının son dönemlerinde bir I. Dünya Savaşı Medresesi olarak *Medresetu’l-İrşâd, Dâru’l-Hikmet’il İslâmiye* içerisinde değerlendirilebilir (MSK, 2013: I/277). *Medresetu’l-İrşâd*, Osmanlı coğrafyasındaki işgalcilere karşı halkı bilinçlendirmek amacıyla kurulmuş olsa da bu amacını gerçekleştirme fırsatı bulamadan imparatorluk dağılma sürecine girmiştir” (MSK, 2013: I/288).

3. Dr. Abdülaziz DİNAR, Hamdard University,

“Madrasa Education in Pakistan:Challenges and Opportunities of Curriculum and Instructions”

Hocamız, acil bir programı dolayısıyla sempozyuma katılamamıştır.

4. Prof. Dr. Ali Özgür ÖZDİL, Almanya İslam İlimleri Enstitüsü,

“Medreselerin Islahı Tartışmaları Bağlamında Avrupa’da İslam İlahiyatı Eğitimi”

Hocamız, acil bir programı dolayısıyla sempozyuma katılamamıştır.

II. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ

1. Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA, İstanbul Üniversitesi,

“Medreselerin Islahı Çerçevesinde Tekliflerimiz”

“Medreselerin son durumu, onların Arapça gramerin esasını teşkil eden Sarf ve Nahiv öğretim merkezleri olduklarıdır. Bu konuda doğulu ve Karadenizli hocalarımızın üzerine başka bir merkez yoktur. Ancak alet ilimlerinin modern yöntemlere göre daha kolay ve sürdürülebilir bir şekilde yeniden ele alınması ve yeni bir yöntem geliştirilmesi gerekiyor (MSK, 2013: I/299). Bu yöntemin nasıllığına dair şu an uygulamakta olduğumuz bir proje vardır” (MSK, 2013: I/301,302).

2. Prof. Dr. Mehmet Sait ŞİMŞEK, Necmettin Erbakan Üniv,

“Medreselerin Mevcut Durumu ve Beklentiler”

“Arapça bilmenin din eğitiminde büyük bir önemi ve değeri vardır. Ancak Arapça bilmek ile dinî bilmek özdeş değildir. Arapçayı bilmenin amacı, Kur’an ve hadisi daha iyi anlamak ve bunun üzerinden fikir üreterek toplumun dertlerine çözüm üretmektir. Günümüzde medreselerin böyle bir hedeflerinin olduğu şüphelidir. Ayrıca günümüz şartları göze alındığında, medreselerin dinî ilimlerde de yeterli olduğu söylenemez. Dinî ilimlerden en çok Tefsir ilmi ihmal edilmektedir (MSK, 2013: I/306). Medreselerin katı gelenekçilikten kurtulmaları ve kendilerini yenilemeleri için Kur’an’ı din öğretiminin merkezine koymaları, tüm mezhepleri ana kaynaklarından incelemeleri, felsefe ve sosyal derslere de müfredatlarında yer ayırmaları gerekir (MSK, 2013: I/299).

3. Dr. Muhammed Sadık HAMİDÎ, Araştırmacı-Yazar,

“Doğu ve Güneydoğu Medreselerinin Mahiyeti ve Ders Müfredatının Islah Önerisi”

“Doğu ve güneydoğudaki medreselerin eğitim programları, diğer medreselerde olduğu şekildedir (MSK, 2013: I/319-323). Medreselerde verilen Arapça eğitiminin noksan tarafı, konuşmaya ve yazmaya dayalı olmamasıdır. Ayrıca modern gelişmelerden ve ilimlerden yeterince haberdar olunmaması, kütüphanelerin azlığı, eğitim süresinin uzunluğu ve bilgiyi ölçmedeki yetersizlikler gibi sorunlar da önemlidir (MSK, 2013: I/324,325). Medreseler, aleyhlerine olan birçok etmene rağmen varlıklarını günümüze değin sürdürebilmişlerdir. Resmi olarak kabul edilmeseler de geleneği temsil eden bir kurum olarak halkın teveccühünü kazanmışlardır. Bundan dolayı ihmal edilmemelidirler. Medreselerin ilim, itibar ve çağı yakalamak açısından daha iyi bir noktaya taşınmasında bu sempozyum önemli katkılar sağlayabilir” (MSK, 2013: I/328).

II. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet YALAR

1. Raid Emir Abdullah RAŞİD, Musul Üniversitesi,

“مصنفات المدرسين التتراك للحناف في العلم الشرعي من خلال كتاب طبقات الخنفية لابن الحنائي – 979هـ”

“Müsannifâtu’l-Müderrisine’l-Etrâki’l-Ahnâf fi’l-İlmi’s-Şer’î min Hilâli Kitabi Tabakâti’l-Hanefiyye li’bni’l-Hannâi (ö.h979)”

Bu tebliğde şerî ilimler konusunda Hanefî Türk bilginlerin den olan İbnü’l-Hannâi konu edilmektedir. Dinî ve felsefî ilimlerde kendini ispatlamış bir âlim olan İbnü’l-Hannâi (Kıvalı Zâde Ali Efendi) özelinde Osmanlı medreseleri ve programının incelendiği Arapça olarak hazırlanmış bu tebliğ; Osmanlı medreselerinde dinî ilimlerin yanı sıra felsefî içeriğe sahip derslerin de verilmesini, İslâm dünyası açısından servet değerinde bir gelişme olarak takdim etmektedir (MSK, 2013: I/366).

2. Mehmet Salih EKİNCİ, Medrese Müderrisi (KONYA),

“التقرير عن المدارس الإسلامية في تركيا آمة وعن مدرسة الفلاح في مدينة كنيا خاصة”

“Takrîr ani’l-Medârisi’l-İslâmiyye fi Turkiya Âmmeten ve an Medresetil Felâh fi Medineti Konya Hassaten”

Arapça olarak hazırlanan tebliğ, Ezher ve Osmanlı Medreseleri (Sahn-ı Seman, Süleymaniye)’nin tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evreler ve düzenlemeler hakkında bilgi vererek, son dönem Konya ve Şark medreselerindeki sorunlardan hareketle Said Nursî’nin *Medresetu’z-Zehrâ* projesine atıflarda bulunmaktadır (MSK, 2013: I/371-391).

“Medreselerin ıslahı ve yenilenmesi gerektiği üzerinde fikir yürüten önemli Müslüman düşünürler, daha çok şu hususlar üzerinde yoğunlaşmışlardır. Medrese müfredatında yapılan ekleme ve çıkarımlar, asrın ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir. Aynı şekilde modern dinî ilimlerden müfredatta olmayan *Siyer, İslam Kültürü, Medeniyetler Tarihi ve Karşılaştırmalı Dinler* gibi dersler programa eklenmeli; var olan *Tefsir, Fıkah ve Usûl* gibi ilimlere daha fazla önem verilmelidir. Dünyevi ilimlerden aklî, riyâzî ve ictimâî derslere ise daha fazla itina gösterilmelidir. Yabancı dil öğrenimine olanak tanınmalı; temel ders olan Arapça eğitiminde konuşmaya da yer ayrılmalıdır. Son olarak ise medrese eğitimi aracılığıyla öğrencilere İslâmî kültür, terbiye, ahlak ve şuur verilmelidir” (MSK, 2013: I/390-391).

3. Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ, İstanbul Üniversitesi,

“Muşlu Molla Hasan Banukî (Ö.1465) ve Medreseleri”

Muşlu Molla Hasan Banukî (Ö.1465) ve medrese eğitim anlayışının ele alındığı bu tebliğ, hocamızın sempozyuma katılmasına rağmen yoğun programı dolayısıyla yetiştirilememiş, dolayısıyla da sempozyum kitapçığında yer almamıştır. Tebliğde ele alınan konu hakkında geniş bilgi için bkz. Söylemez, M.Mahfuz, “*Solhanlı Bir Alim: Ardüşen Müftüsü Molla Hasan*”, **Bingöl Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi** c:1 s:1 Bingöl 2007.

II. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şadi EREN

1. Doç. Dr. Yılmaz KARADENİZ, Muş Alparslan Üniversitesi/Dr. Manizheh Sadrî, Islamic Azad University,

“İran’da Yenileşme Hareketleri Kapsamında Darulfünun Medresesi’nin Kurulması”

“İran’da Kaçar Hanedanı’nın iktidarda olduğu dönemde Rusya ile yapılan savaşlarda ağır yenilgiler alınması üzerine, Sadrazam Mirza Taki Han tarafından orduya ve devlet idaresine yönetici yetiştirmesi için Darulfünun kurulmuştur. Bu kurum klasik medrese sisteminde olmayan teknik bilgiler konusundaki ihtiyaçlara cevap verecek tarzda tasarlanmıştır. Bu nedenle İranlı uzmanların yanı sıra yurtdışından da görevliler istihdam edilmiştir. Ancak Batılı ülkelerden getirilen bu görevliler, başta Rusya ve İngiltere olmak üzere tamamen bir misyoner gibi davranarak, İran’a katkı sağlamak yerine zarar vermiş; İran yerine kendi ülkelerine hizmet etmişlerdir” (MSK, 2013: I/402).

2. Yrd. Doç. Dr. Kasım MOMİNOV, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Orta Asya Medreselerinin Tarihsel Gelişimi ve Felsefî Temelleri”

“Orta Asya medreselerini genel olarak dört dönemde incelemek mümkündür. Bunlar, 9. ve 12. yüzyıl aralığındaki Moğol istilası öncesi dönem; Timurlular dönemi, Özbek Hanlar ve Türkistan dönemi ve son olarak da Sovyetlerden bağımsızlık sonrası dönemdir. Orta Asya’da kurulan medreselerde ağırlıklı olarak Mâtürîdilik kelâm ekolu hâkim olmuştur. Bu ekolun temel vasfı ise Sünnî dünyadaki diğer ekollere nispeten akla daha çok önem vermesidir. Gazzâlî’nin ortaya çıkmasıyla beraber sûfî ve felsefî yönü ağır basan yaklaşımlarda Orta Asya medreselerinde kendine yer bulabilmiştir. İslâmî felsefe akımları içerisinde, *Maddeciler* hariç tutulacak olursa, hiçbirisinin tevhide aykırı bir tutum sergiledikleri söylenemez. 19. ve 20. yüzyıl Orta Asyasındaki felsefî fikirleri, İslamcılık,

Türkçülük ve Sosyalizm olarak sınıflandırmak mümkündür. Sovyetlerin dağılmasını takiben bölgede İslamcılık düşüncesi daha etkin olmaya başlamıştır. Ancak İslamcılık düşüncesinin radikal düşüncelere kaymaya başlaması ve Orta Asya halklarının kendilerini korumak için ulusçuluğa yönelmeleri, bölgede birlik, beraberlik ve ortaklık planlarını bozan ciddi bir sorun olarak varlığını halen korumaktadır” (MSK, 2013: I/421-423).

3. Dr. Tahir AŞIROV, Magtimgulı Üniversitesi,

“Türkmen Kültüründe Medrese Olgusu ve Algısı”

Medreseler, Türkmenler arasında çok saygı duyulan ve eğitim-öğretim tarihlerinde ayrıcalıklı bir yeri olan kurumlardır. İlk zamanlarda Orta- Asya ilmi birikimine önemli katkıları olan medreseler, sonraları sadece dinî ilimlere tahsis edilmiştir. Çarlık zamanında Türkmen kültüründe görülen medrese-mektep ayrımı, eğitimcileri geleneksel din eğitimi veren bilginler ile yenilikçi hareketler (Ceditçili, Panislamizm, Pantürkizm) tarzında ikiye bölmüşken; komünizmle birlikte din ile ilim arasındaki bağ tamamen kopmuş ve medreseler tüm kurumsal işlevlerini yitirmişlerdir. Komünist idarecilerin baskılarına rağmen, “molla”, “sofi”, “işan”, “pir”, “ahund” gibi unvanlarla anılan mücahit bilginlerin çabaları sayesinde varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Ancak tüm gayretlere rağmen komünist dönemde medreselerin eğitime bir katkı sağladığını söylemek fazla iyimserlik olacaktır. Türkmenistan’ın (27.10.1991) bağımsızlığından sonra gelişmeye başlayan dinî eğitimin bir uzantısı olarak medrese eğitim sistemi yeniden gündeme gelmiş, din eğitiminde ilahiyat fakülteleriyle birlikte nasıl bir görev icra edecekleri tartışılmaya başlanmıştır.

Hocamız tebliğini hazırlamasına rağmen başka bir programı dolayısıyla sempozyuma katılamamıştır. Türkmen kültüründe medreselerin ne anlama geldiğinin konu edildiği tebliğ, sempozyum kitapçığında yer almamıştır. Tebliğ metninin tamamına erişmek isteyenler için hocamız e-mail adresi; tahirashirov@gmail.com (E-mail adresinin tanıtım yazısında kullanılmasına ilişkin hocamızdan gerekli izin alınmıştır).

4. Yrd. Doç. Dr. Şahin AHMETOĞLU, İğdır Üniversitesi,

“Caferî Mezhebinde Medrese Gelenekleri: (İran ve Azerbaycan Örneği)”

“Başta Meşhet’te İmam Rıza’nın, Kumda Hz. Masume’nin ve Bakü’deki Bibi Heybet türbeleri olmak üzere, Şiiğin itikâdî ve siyâsî tarihinde önemli bir yere sahip olan Irak medreselerinin İslâmî düşünceye önemli katkıları olmuştur. Caferi medreselerde okutulan İslâmî ilimler ve yapılan felsefi tercümelemler, bilimsel gelişmeyi artırmıştır. Bu medreselerdeki bilimselliği artıran diğer bir husus ise, buralarda siyasetten bağımsız ilim yapılabilmesidir” (MSK, 2013: I/444-445).

III. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yasin AKTAY

1. Prof. Dr. Mustafa AYDIN, Selçuk Üniversitesi,

“Medreseye Yönelik Modern Eğitim Merkezli Eleştirilerin Kritisizmi”

“Medreselerin birtakım sorunları vardı ve ıslah edilemeden kapatıldı. Modern eğitim teorilerinin altında kaldığı için medrese eğitimiyle ilgili sorunun ne olduğu ise hiçbir zaman tam olarak ortaya konulamadı. Batı eğitim sisteminin 11. yüzyıla kadar uzanan bir üniversite geleneği varken bizde böyle bir gelenek oluşumunun yolu kesilmiştir. Eğitimin nasıllığına dair analizler, bir sistem bütünlüğü içerisinde yapılmadığı için çözüm üretmekten oldukça uzaktır. Tarihsel süreç açısından medrese eğitiminde yaşanan

aksaklıkları sadece bu eğitim sisteminin açmazlarında aramak yanlıştır. İşin temelinde toplumsal yapının çözülmesi vardır. Toplumsal yapının çöküşü her alanlarda olduğu gibi medrese eğitiminde de kendisini olumsuz yönde göstermiştir” (MSK, 2013: I/456-457).

2. Prof. Dr. Mehmet YALAR, Uludağ Üniversitesi,

“Seyda, Mele ve Feqilerin Bölgenin Dinî ve Kültürel Hayatındaki Yeri”

“Şark kültürü içerisinde Seyda, Mele ve Feqilerin bölge halkı üzerinde psikolojik, sosyolojik ve politik olarak oldukça önemli bir etkisi vardır. Medrese eğitimi çileli olduğu için ekonomik durumu iyi olanlar çocuklarına kıyamaz ve buralara göndermezlerdi. Seyda, mele ve feqilerin bundan dolayı çoğunlukla ekonomik durumları iyi değildir. Ancak bu durum, onlar için halk gözünde bir eksiklik değil, bir ayrıcalıktır. Halk, dinî konularda, ilim tahsilinde, toplumsal sorunlarda ve kişisel problemlerinde her zaman bu insanların kapısını aşındırmışlar ve hakemliklerine müracaat etmişlerdir” (MSK, 2013: I/460-465).

3. Prof. Dr. Abdulhamit BİRİŞİK, Uludağ Üniversitesi,

“Günümüzde Medreseyi Konuşmanın Anlamı”

“Geçmişini yok sayan hatta ona kin ve nefretle bakan toplumlar, sağlıklı düşünme yeteneklerini kaybetmişlerdir. Medreseler, İslâm dünyasının önemli bir gerçeği ve yüz akıdır. Adına “Üniversite” denilen ve teknik bilimlerdeki gelişime bağlı olarak teknoloji üreterek Batı toplumlarını diğer milletlere karşı üstün konuma getiren eğitim politikaları, başlangıçta bizde olduğu gibi tümüyle kilise tarafından belirleniyordu (MSK, 2013: I/471). Bu bağlamda üniversitelerin medreselere hiçbir üstünlüğü yoktur. Esasen, eğitim sisteminin nasıl isimlendirildiğinin başarıyla hiçbir bağlantısı da yoktur. Dolayısıyla medresenin gerek geçmişte ve gerekse günümüzde ihtiyaçlara cevap verip vermediğini tartışmanın ve günümüzde yeniden ihyasını istemenin pratik olarak hiçbir faydası yoktur. Öncelikle adına her ne denilecekse denilsin, günümüzdeki eğitim sisteminin uymaya mecbur olduğu bazı temel hususların olduğu kabul edilmelidir. Buna göre, medreselerin mevcut halleriyle ihtiyaçlarımızı karşılamakta yetersiz kaldıklarının kabul edilmesi gerekir” (MSK, 2013: I/478).

III. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Sait ŞİMŞEK

1. Nimetullah ARVAS, Van İl Müftüsü,

“Arvas Medresesi ve Toplum Üzerindeki Etkileri”

“Van ili, Bahçesaray (Müküs) ilçesi, Doğanyayla (Arvas) köyündeki Arvas medresesi, Moğolların Bağdat’ı işgalinden kaçan Arvâsî ailesinin Neseb silsilesine bağlı üyelerince kurulduğu bilinmektedir.” (MSK, 2013: I/484). Tebliğde Arvas Medresesi’nin kuruluşu, tarihçesi ve ileri gelenleri hakkında bilgi verilerek, medreseyle ilgili birtakım orijinal belgelerle bu iddialar ispatlanmaya çalışılmıştır (MSK, 2013: I/483-495).

2. Muhammed DOĞAN, Medrese Müderrisi (MUŞ),

“Medrese ve Günümüz İlahiyat Eğitiminin Buluşması”

Tebliğde bir medrese müderrisinin gözüyle, medrese eğitim sisteminin nasıl olması gerektiğine ilişkin yirmi beş (25) adet teklif ve öneri sunulmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir. Medreseler dinî, sivil ve siyasal her türlü yapılanmanın etkisinden uzak tutulmalı; İslâmî ilimler mutlaka usulleriyle birlikte tahsil edilmelidir (MSK, 2013: I/497-499).

3. Nizamettin YAKIŞIK, Medrese Müderrisi (VAN),

“İlim ve İrfan Aşiyanı Medreseler”

“Medreselerin toplumun tüm kesimlerince hak ettikleri saygın konuma ulaşabilmeleri için modern toplumla kaynaşmaları ve kendi sorunlarını çözecek projeler üretmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda Said Nursî hazretlerinin *Medresetu’z-Zehrâ* modeli incelenmeye değerdir” (MSK, 2013: I/502). Medreseler dinî, ilmî, irfânî, ahlâkî ve sûfî alanlarda Müslümanlara ve insanlığa çok önemli katkıları olmuş kurumlardır. Medreselerin günümüzde de aynı işlevselliğe kavuşmaları için avantaj ve dezavantajlarının sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi ve çözüm önerileri getirilmesi gerekir. Fennî ilimlerin de tahsil edilmesi gereken medreselerde ders verecek personelin, halk ile kaynaşması ve ansiklopedik bir alt yapıya sahip olması gerekir. Ayrıca medrese eğitiminde sevgi, saygı ve edep ilkeleri ön planda olmalıdır. Son olarak da ilahiyat ve medrese eğitimi bir çatı altında toplanmalıdır ” (MSK, 2013: I/520-521).

4. Raşid DÜNDAR, Medrese Müderrisi (VAN),

“Günümüzde Medreseler: Problemleri ve Islah Önerileri”

“Medreseler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplum üzerinde etkilidir. Medreselerin özelliklerini toplum içerisindeki konumlarını şu şekilde açıklayabiliriz. Her şeyden önce medreseler, dinî eğitim ve öğretim için sosyal bir zemin işlevi görmektedir. Müslüman toplumlar için Kur’an, insanların kendi isteklerine göre yorumlayabilecekleri bir kitap değildir. Toplumun huzuru ve dinî ilimlerin doğru bir şekilde talimi için Kur’an ve dinî ilimlerin Müslümanlar tarafından iyice öğrenilmesi gerekir. Bu işin en iyi yapılacağı yerler ise medreselerdir. Ayrıca modern hayat içerisinde medreselerin varlığını sürdürebilmesi için dünya ilimlerinin de öğretilmesi gerekir. Medreselerin geçmişte çok faal iken günümüzde neden dar bir çerçeveye kendini sıkıştırdığı derinlemesine düşünülmelidir” (MSK, 2013: I/525-535). Arapça hazırlanmış bu tebliğde medreselerin sadece Müslümanlar için değil, insanlık için de bir kazanç olduğu ve bu kazancın kaybolmaması için nelerin yapılması gerektiğine ilişkin öneriler sunulmaktadır (MSK, 2013: I/523-544).

III. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şamil DAĞCI

1. Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi,

“Nizâmiye Medreseleri ve Gazzâlî”

“Nizamiye Medreseleri, sadece Selçuklu eğitim sisteminin yetkinliğini gösteren bir eğitim ağı değil, aynı zamanda Selçukluları dünyaya tanıtan bir eğitim ırmağıdır. Bu medreseler sayesinde Müslüman eğitim sistemi bir disipline kavuşmuş ve uzunca bir zaman İslâm medeniyetine kılavuzluk etmiştir. Nizamiye’nin kuruluş amacı genelde Sünnî din anlayışını fikri tehlikelere karşı korumak iken, özelde Şafî ve Eş’arî mezhebinin görüşlerini yaymaktır. Gazzâlî ise her şeyiyle bir Selçuklu devleti ve Nizamiye medresesi çocuğudur. O, ilminin doruk noktasında iken Nizamiye medreselerinde hocalık yapmıştır. Kendisi, kişiliği ve ilmiyle, bölge ve mezhep farklılıklarına rağmen kendisinden sonra gelecek olan birçok âlim üzerinde etkili olmuştur ” (MSK, 2013: I/554-555).

2. Yrd. Doç. Dr. Veli SIRIM, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Selçuklular ve Osmanlı Döneminde Medreselerin Mali Kaynakları”

“Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde sadece eğitim yapılmıyor, aynı zamanda talebe ve hocaların yeme-içme, iâşe ve barınma ihtiyaçları da karşılanıyordu. Medreselerin temel finans kaynakları vakıflardır. Vakıfların süresiz olarak medrese eğitimine tahsis edilmesi, eğitimde özgürlüğü ve fırsat eşitliğini sağlamıştır. Bu şekilde hem ekonomik kaygılarla ilmin birtakım sınıfların emri altına girmesinin önüne geçilmiş, hem de eğitim imkânı olmayan kişi ve ailelerin önleri açılmıştır. Vakıflar dışında da medreselerin birtakım mâlî kaynakları olmuştur. Bunların başında idareci ve zengin kesimlerin bağışları ve halkın gönlünden koparak verdiği cerr başı çekmektedir” (MSK, 2013: I/569-571).

3. Yrd. Doç. Dr. Akif AKTO, Mardin Artuklu Üniversitesi,

“Tarihi Bir Realite Olarak Medrese-Otorite İlişkisi (Cizre Örneği)”

Nizamülmülk medreselerinden sonra medrese ile siyasi otorite ilişkisi sistemleştirilip kurumsallaşmıştır. Osmanlı dönemi de dâhil bu süreçte medreselerin rolü, devlete ihtiyaç duyduğu personeli yetiştirmek ve devletin halk nezdinde meşruiyetini sağlamaktı. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak medreseler, özellikle tarihlerinin ilk yıllarında devletin ideolojisinin uygulandığı merkezler olarak görev yapmışlardır. Medrese-otorite arasındaki bu sıkı ilişki, 18. yüzyıldan sonra azalmaya başlamıştır. Medrese-otorite ilişkilerinde medreseden icazet alan molla ve kanaat önderlerinin de önemli etkileri olmuştur. Bu etkinin kapsam ve niteliklerinin anlaşılması açısından Cizre’de yaşayan mollalar ve kanaat önderlerinden oluşan bir grupla mülakat yapılmıştır. Görüşmede tutulan kayıtlar, tasnif edilerek betimleme ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu şekilde medrese-otorite ilişkisinin nasıl ve ne yönde geliştiği ile tarihsel süreç içerisinde hangi aşamalardan geçtiği belirlenmeye çalışılmıştır. Cizre örneğinden hareketle, medrese-otorite ilişkilerinin neden olduğu sosyo-kültürel ilişkilerin konu edildiği bu tebliğ, hocamızın tebliğini hazırlamasına ve programa katılmasına rağmen sempozyum kitapçığında yer almamıştır. Tebliğ metninin tamamına erişmek isteyenler için hocamız e-mail adresi; akifdakto@gmail.com (E-mail adresinin tanıtım yazısında kullanılmasına ilişkin hocamızdan gerekli izin alınmıştır).

IV. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA

1. Dr. Mahmoud Hussein MOHAMMAD, Kur’an Muallimi(Ürdün),

“المؤسسات و الجمعيات القرآنية و دورها في اعداد الحفاظ ”

“el-Muessesâtü ve’l Cem’iyyâtü’l-Kur’âniyye ve devruhâ fî İ’dâdî’l- Hafâzi”

Kur’an ezberlemenin peygamberimizden Müslümanlara kalmış önemli bir sünnettir. Ümmetin de gücü yettiği oranda Kur’an hıfzına önem vermesi gerektiğinin vurgulandığı Arapça hazırlanmış bu tebliğde; Ürdün’deki örnek bir kurumsal modelden hareketle, hazırlık ve eğitim aşamalarında Kur’an hıfzının en iyi şekilde nasıl yapılması gerektiğine ilişkin fikir ve öneriler sunulmaktadır (MSK, 2013: I/572-596).

2. Ahmed Halid Yusuf ŞUKRÎ, Ürdün Üniversitesi,

“المركز الثقافي الاسلامي في الجامعة الاردنية ودوره في تعليم القرآن الكريم و علومه”

“el-Merkezu’s-Sekâfiyyu’l-İslamî fî’l Câmiati’l-Ürdüniyye ve Devruhu fî Ta’limi’l-Kur’âni’l-Kerîm ve Ulûmihî”

Ürdün Üniversitesi, İslâm Kültür Merkezi’nin Kur’an ve Kuran İlimleri tahsilindeki rolünün ne olduğunu konu edinen Arapça hazırlanmış bu tebliğde; ilgili

merkezin kuruluş yapısı, hedefleri, verilen kurslar ve yerli-yabancı öğrencileri için düşünülmüş programlar hakkında bilgiler veriliyor. Son olarak da günümüzdeki İslâm merkezlerinin Kur'an'ın anlaşılmasındaki rollerine vurgu yapılıyor (MSK, 2013: I/597-625).

3. Dr. Ali b. İsa ed-DERÎBÎ, Melik Suudi Üniversitesi,

“تعليم القرآن في المؤسسات القرآنية و أثره العميو التربوي الكتاتيب القرآنية في المغرب أنموذجاً”

“*Ta’lîmu’l-Kur’ân fî’l Müessesâti’l-Kur’âniyye ve Eseruhu’l-İlmî ve’t-Terbevi (el-Ketâfîbü’l-Kur’âniyye fî’l-Mağribi Enmûzecen)*”

“Fas’taki bir Kur’an Okulu Modeli’nden hareketle, Kur’an Kurslarında verilen Kur’an eğitiminin bilim ve eğitim üzerindeki etkilerinin neler olduğunun vurgulandığı Arapça hazırlanmış bu tebliğde; Kuzey Afrika’nın İslâm ile müşerref olduktan sonra yaygınlaşan Kur’an kurslarında, Kur’an ezberlemenin yöntem, amaç ve toplumsal etkilerine ilişkin ayrıntılı ve oldukça faydalı metodik bilgiler verilmektedir. (MSK, 2013: I/627-694).

4. Yrd. Doç. Dr. Mahmud GAVSANÎ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“ملخص عن طرق تدريس البلاغة في المدارس الشرقية في تركيا”

“*Mülhusun an Turugın Tedrîsi’l-Belâğati fî’l Medârisi’ş-Şerkıyyeti fî Türkiyâ*”

Türkiye’deki şark medreselerinde verilen Arapça belagat derslerinin yöntemleri üzerine yazarın kendi tecrübelerinden hareketle birtakım değerlendirmelerin yapıldığı bu tebliğde; derslerde belagat konularının inceliklerine bakılmaksızın belagat eserlerinin ezberlendiğine ve imtihanların yetersizliğine işaret edilmektedir (MSK, 2013: I/695-704). “Şark medreselerinde verilen belagat derslerinin daha etkili olması için şu hususlara dikkat edilmelidir. Öğrenciler belagat dersinden önce sarf ve nahiv derslerini iyice öğrenmelidir. Belagat dersleri modern eserler üzerinden işlendikten sonra öğrenciler, klasik eserlere yönlendirilmelidir. Belagat dersi günde bir saat, akşam ve yatsı vakitleri arasında verilmelidir. Derste ilgili belagat konusuna ilişkin başka ayetler ve Arap şiirinden örnekler verilmelidir. Son olarak da her belagat konusunun ardından yazılı ve sözlü imtihan yapılmalıdır” (MSK, 2013: I/702-703).

5. Doç. Dr. Nurullah KURT, Malezya Teknoloji Üniversitesi,

“المدارس الأهلية و دورها الحضري في بناء الهوية الإسلامية لشعب ملايو”

“*el-Medârisu’l-Ehliyye fî Mâlîzyâ ve Devruha’l-Hadârî fî Binâi’l-Huviyyeti’l-İslâmiyye li Şa’bi’l-Malây*”

Medrese icazetli olan ve el-Ezher’de lisans eğitimini tamamladıktan sonra Malezya’da çalışmaya başlayan Kurt, Malezya’da medreselerin devlet tarafından tanındığını ve medrese hocalarının kendilerine ait geçim kaynakları olduğu için siyasal beklenti ve çalkantılardan etkilenmeden eğitime devam edebildiklerini ifade etmektedir. Arapça hazırlanan bu tebliğde, medreselerin günümüzde etkinliği azalsa da toplumda dinî ilimlerin öğrenilmesinde ve İslâm ahlakının yerleşmesinde ne derece etkili olduklarına dair Malezya’daki bir medrese örneğinde çeşitli saptamalar yapılmaktadır. (MSK, 2013: I/705-740).

IV. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hüseyin ATAY

1. Doç. Dr. Ahmet İNAN, Dicle Üniversitesi,

“Modernleşme Sürecinde Medrese Epistemolojisindeki Dönüşümün İcazetlere Yansımaları: İki Ana Örnek”

“Tanzimat ile başlayıp II: Meşruiyetle kendini iyice hissettirmeye başlayan modernleşme süreci, medrese epistemolojisinde farklılıklara yol açmıştır. Modernleşme, vahye dayanan klasik medrese bilgi anlayışının aşamalı olarak bırakılıp, akli ön plana koyan yaklaşımların doğmasına neden olmuştur (MSK, 2013: II/35,36). Kürt medreseleri, Cumhuriyet sonrasında maruz kaldığı baskının azalmasıyla şimdilerde rahat bir nefes almasına rağmen yeni bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu yeni engel, Kürt aydınlanma sürecidir. Kürt aydınlar, halen 19. yüzyıl aydınlanma çeperini aşamadıkları için Kürt toplumsallığını en az bir asır öncesine çekmeye çalışıyorlar. Bu durumdan Kürt aydınlarını kurtarmak oldukça zor görünüyor. Çünkü bir çoğu diaspora destekli Batılı eğitim tarzıyla yetiştikleri için, Kürtleri geri bırakanın gerçekte bizzat modernizmin kendisi olduğunu anlayamamakta ve dinî yaklaşımların Kürtleri mağdur ettiği konusunda ısrarcı davranmaktadırlar” (MSK, 2013: II/38).

2. Arş. Gör. Nurullah YAZAR, Ankara Üniversitesi,

“Medreselerin Toplumsal ve Dinî Gelişimdeki Rollerini (İsfahan Örneği)”

“Selçuklular döneminde İran’ın en büyük şehri olan ve ekonomiden bilime birçok konuda bölgenin kaderini belirleyen İsfahan şehrinde (MSK, 2013: II/67) inşa edilen medreseler sayesinde herhangi bir baskı ve zorlama olmadan halk, mezhep olarak Şafiliği seçmiştir” (MSK, 2013: II/72,73) .

3. Yrd. Doç. Dr. Ferhad TEKİN, Necmettin Erbakan Üniversitesi,

“Sosyo-Politik Figürler Olarak Nehrî Medresesi Şeyhleri”

“Nehrî şeyhleri (Sadete Nehrî) örneğinde olduğu gibi şeyhler, dinî, ruhânî ve menkıbevî etkilerinin yanı sıra sosyo-politik olarak önemli toplumsal roller üstlenmişlerdir. Nakşîliğin Hâlidilik koluna mensup olan nehrî şeyhleri, kendi dönemlerinde Ruslarla mücadelede Kürt toplumunun vakit kaybetmeden seferber edilmesinde lider rol oynamışlardır.” (MSK, 2013: II/77,87).

4. Yrd. Doç. Dr. Joseph Gabriel BAUDOUIN, Muş Alparslan Üniv,

“لا يمكن أن نعلم على الاصلاح مادمننا لم نشعر ولم نع أهمية نشر الخير في بيوتنا و مساجدنا ومدارسنا
وجامعاتنا”

“Okul, birinin öğretmeni diğeri öğrenci olduğu ve iki kişinin karşılıklı bilgi alışverişinde buldukları bir mekândır. İslâm dünyasında karşılıklı eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü bu mekânlara *medrese* denir. Sağlıklı bir eğitim politikası geliştirebilmek için klasik medrese eğitimiyle modern dönem metotlarını karşılaştırmak ve faydalı noktaları tespit ederek uygulamak gerekir” (MSK, 2013: II/91). Arapça kaleme alınan tebliğde özetle eğitimin bir inşa işlemi olduğu, insanın ise ne amaçla ve hangi metotlarla yapılacağından medeniyetler açısından önemli olduğu vurgulanmakta; eğitim yöntemi olarak salt aktarım yerine, görsel ve işitsel temalarla süslenmiş doğal ve etkileşimli yaklaşımların daha yararlı olduğu ifade edilmektedir. (MSK, 2013: II/91-103).

IV. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdulhamit BİRİŞİK

1. Arş. Gör. İmran ÇELİK, Dicle Üniversitesi,

“Geleneği Olan Medreseler ve Tarihi Kökenleri (Tillo ve Norşin Örnekleri)”

“Medrese geleneğini en üst seviyede devam ettiren; tarihi kökeni, eğitim kalitesi, hizmet disiplini ve verdiği mezunlar bakımından en önde gelen medreseler, Tillo (Siirt-Tillo) ve Norşin (Bitlis-Güroymak) medreseleridir” (MSK, 2013: II/105). Tebliğde ilgili medreselerin tarihçeleri, eğitim müfredatları, kurumsal ve fiziki yapıları, mezunları ve istihdam alanları ile son olarak sosyal ve gündelik aktiviteleri ele alınmaktadır (MSK, 2013: II/105-125).

2. Abdülbaki YAHYAOĞLU, Medrese Müderrisi (TILLO),

“Tillo Medreselerinde Sosyal Hayat”

“Medrese ortamının havasını tam olarak teneffüs etmek için bir günlük medrese eğitiminin nasıl yapıldığının ve diğer toplumsal aktivitelerin neler olduğunun bilinmesinde yarar vardır” (MSK, 2013: II/127). Bir medrese müderrisi olan Yahyaoğlu’un deneyimlerinden hareketle Tillo Medreseleri özelinde medreselerde uygulanan mir, haris, dorçu, mütalaa, mücaz, ders ve müzakere gibi metotların açıklandığı tebliğ, aynı zamanda sabahdan akşama kadar medrese içerisinde neler yapıldığına ilişkin bilgiler vermektedir (MSK, 2013: II/127-134).

3. Yrd. Doç. Dr. Adnan MEMDUHOĞLU, Yüzüncü Yıl Üniv,

“Geçmişten Günümüze Tillo Medreseleri”

“Tillo Medreseleri, bir asırlık medrese eğitimine yönelik baskılara rağmen, geçmişte olduğu gibi günümüzde de Kur’an kursu adı altında hizmet vermeye devam etmektedir. Tillo Medreseleri’nde, Anadolu’daki diğer medreselere oranla daha güçlü ve disiplinli bir Arapça eğitimi verildiğini söylemek mümkündür (MSK, 2013: II/149). Bir akademisyen gözüyle Tillo Medreseleri özelinde medreselerde uygulanan eğitim metotlarını konu edinen tebliğ, aynı zamanda medresedeki gündelik yaşama ilişkin bilgiler vermektedir (MSK, 2013: II/134-149).

4. Okt. İsmetullah SAMİ, Atatürk Üniversitesi,

“Çokreşi Köyü Özelinde Medrese Eğitimi”

“Çokreşi (Erenler) Medresesi, doğu medreselerine yön veren temel medreselerden biridir. Nitekim yüzyılı aşkın Norşin, Tillo ve Ohin gibi önemli medrese eğitim merkezlerinden biri olarak bölgede hizmet vermesi ve diğer medreselerle yakın temas halinde olması bu gerçeğin açık bir göstergesidir. Çokreşi Medresesi, sadece yetiştirdiği yüzlerce âlimle dinî irşada katkıda bulunmamış, aynı zamanda toplumsal barışa verdiği destekle de ön plana çıkmış bir eğitim yuvasıdır” (MSK, 2013: II/153). Bir akademisyen gözüyle Çokreşi Medresesi’nde uygulanan eğitim metotlarını konu edinen tebliğ, aynı zamanda medresenin yapımı ve toplumsal işlevi hakkında kısa bilgiler vermektedir (MSK, 2013: II/151-160).

V. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA

1. Prof. Dr. Şadi EREN, Iğdır Üniversitesi,

“Bediüzzaman Said Nursî’nin Medrese Hayatı ve Medresetü’z-Zehrâ Projesi”

“Bediüzzaman, eserlerinde iştiyakla bahsettiği Mısır el-Ezher Üniversitesi benzeri bir İslâm Üniversitesi projesi bulunmaktadır. Bu üniversiteye ismi olarak, *el-Ezher* kelimesinin müennes (dişil) formu olan *Zehra* kelimesinden hareketle, *Medresetü’z-Zehrâ* denmiştir (MSK, 2013: II/163). Medresetü’z-Zehrâ, esas itibarıyla bir doğu üniversitesi

olarak düşünüldüğü için mekan olarak, Doğu ve Güneydoğu arasında stratejik bir nokta belirlenmek istenmiş; bu bağlamda Bitlis, Van ve Diyarbakır illeri ön plana çıkmıştır (MSK, 2013: II/165). Üniversitenin eğitim dili olarak, İslâmî ilimlerin temel kaynağı olduğu için Arapça vâcib; mezunların ülkenin her yerinde görev yapabilmeleri Türkçe lâzım, isteyen öğrenciler için seçmeli olarak da Kürtçe câiz görülmüştür (MSK, 2013: II/166).

2. Müfit YÜKSEL, Araştırmacı-Yazar,

“Medresetü’z-Zehrâ Projesini Bugünden Okumak: Bölge/Kürt Medreselerini Din Eğitimi Merkezli Olarak İslah ve Geliştirme İmkânı ve Bunun Toplumsal Barışa Katkısı”

“İmam-Hatip liselerinde din hizmetleri için yetiştirilen görevli personelin yetersizliği nedeniyle bir dönem, Kürt medreseleri dışında icâzetli din âlimi yetiştirecek bir kurum kalmamıştır. İlahiyat fakültelerinin de oryantalist bir bakış açısıyla dinî ilimleri ele almaları birtakım sorunlara neden olmuştur (MSK, 2013: II/209). Günümüz açısından medreselerin modern eğitim anlayışının yaygınlaştırılması ve terörün dayatmaları gibi sorunlarla karşıya olmalarına rağmen, ıslah edilmeleri durumunda önemli toplumsal görevler ifa edecekleri kesindir (MSK, 2013: II/210). Bir araştırmacı gözüyle medreselerin toplumsal işlevinin ne olması gerektiği ve ıslahı konusunda bir takım bilgilerin verildiği tebliğde, ayrıca Bediüzzaman’ın bazı gazetelere verdiği, *Kürtler Neye Muhtaç?* konulu bazı demeçlerin neşrine yer verilmiştir (MSK, 2013: II/189-213).

3. Salih ÇAKAY (DIHÎ), Medrese Müderrisi (VAN),

“Muvazenetan/Kışandına Nazdara Medreseyen Beri Yen A Niha”

İlim, irfan, kültür ve medeniyet kaynağı olan medreselerin cehalet yerine adâlet, barış ve kardeşliğin iç içe olduğu kutsal mekânlar olarak takdim edildiği bu tebliğ, Arap harfleriyle Kürtçe olarak kaleme alınmıştır. Molla Salihi Dihi’ye göre medreseler, peygamberlik kurumunun bir mirasıdır. Bu nedenle her türlü makam, unvan ve menfaatten arındırılmalı ve sadece Allah (c.c) rızasını gözetilen ilim merkezleri olmalıdır. Geçmişe oranla günümüzde öğrenciliğin daha kolay olmasına rağmen, keyfiyetten yoksun olması eğitimdeki kaliteyi düşürmektedir. Medrese eğitimi ile günümüzdeki modern eğitim arasında bir ilişki kurulmalıdır. Böylece hem medrese eğitimi yeni gelişmelere ayak uydurabilir, hem de verilen eğitimin ihlâs ve kalitesi artırılabilir (MSK, 2013: II/215-221).

4. Arş. Gör. Metin YILDIZ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Di Medreseyên Rojhelatda Perwerdehîya Bi Zimanê Kurdî Û Çend Berhemên Kurdî Yên Bijartî”

Doğu medreselerinde hoca ve öğrencilerin buldukları bölgelere göre medrese eğitim dilinin Arapça, Türkçe ve Kürtçe olması gerektiği ve çok dilli eğitimin faydalarının vurgulandığı latin alfabesiyle hazırlanmış Kürtçe bu tebliğde, ayrıca medresenin ilmi ve ahlâkî açıdan kişisel gelişime katkıları ile medrese eğitiminin başlangıcında okutulan bazı Kürtçe eserlerin tanıtımları yapılmıştır (MSK, 2013: II/223-232).

V. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Zeki DUMAN

1. Prof. Dr. Gıyasettin ARSLAN, Fırat Üniversitesi,

“Doğu Medreselerinde Temel Tefsir Referansı Olarak Kâdî Beydâvî’nin Mesajcı Yorum Açısından Kritisiz (Bakara Suresi Örneği)”

“Üzerine yaklaşık 255 civarında şerh ve haşiyeye yazılan Ömer b. Muhammed el-Beydâvî (ö.685/1286)’nin *Envâru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil* adlı tefsiri, medreselerde ağırlıklı olarak okutulan referans niteliği taşıyan bir tefsir kitabıdır (MSK, 2013: II/235). Eserde önemli kelime ve kavramlar, Arap şiirinden örneklerle de oldukça başarılı bir şekilde verilmiş olmakla beraber, aynı başarının Arapların sosyo-kültürel niteliklerinin açıklanması alanında gösterildiği söylenemez. Bu gerçeğin bir devamı olarak Beydâvî, eserinde sebep-i nuzul ve milel bilgilerine yeterince yer vermediği için ayetlerin iletmek istediği mesajın anlaşılmasında yetersiz kalmaktadır. Eserin fıkıh ve Arap dilini öne çıkararak mesajcı yorumu ihmal etmesi, başarılı bir tefsir metodu değildir” (MSK, 2013: II/257,258).

2. Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, Çukurova Üniversitesi,

“Osmanlı Medrese Geleneğinde Tefsir İliminin/ Dersinin Yeri”

“Klasik Osmanlı medreselerinde Zemahşerî ve Beydâvî’nin tefsirlerinin tercih edilmesinde, yıllarca devam eden medrese tahsilindeki konuların bu tefsirlerde detaylı olarak örneklendirilebilmesidir. Medrese eğitiminde başta Arap dili ve belâğatı olmak üzere, fıkıh, fıkıh usulü, hadis, hadis usulü, kelâm, mantık ve felsefe gibi dersler, tefsir dersi öncesinde tamamlanır. Temeli Kur’an’ı anlamak olan medrese eğitimin son aşamasında ise tefsir dersi verilir. Çok yönlü bir birikime sahip oldukları için, Zemahşerî’nin *el-Keşşâf*’ı ve Beydâvî’nin *Envâru’t-Tenzil*’i, o zamana değin sürdürülen teorik derslerin pratiğe aktarılmasında iyi birer örnek olmuşlardır” (MSK, 2013: II/266).

3. Yrd. Doç. Dr. Şahin GÜVEN, Erciyes Üniversitesi,

“Şark Medreseleri ve Dinî Yüksek İhtisas Eğitim Merkezlerinde Okutulan Tefsir Derslerinin Mukayesesi”

“Doğu ve Güneydoğu Anadolu Medreseleri ile ilki İstanbul Haseki’de 1976 yılında açılan Diyanet İşleri Başkanlığı İhtisas Eğitim Merkezleri’nde okutulan tefsir dersleri, mukayese edildiğinde şu hususlar ön plana çıkar (MSK, 2013: II/281). Sağlıklı bir Kur’an ve tefsir anlayışı için gerekli olan Kur’an Tarihi, Tefsir Tarihi ve Ulûmu’l-Kur’an/Tefsir Usulü gibi dersler şark medreselerinde yoktur; ihtisas merkezlerinde ise yetersiz seviyede vardır. Medreselerde Arapça’ya çok önem verilirken, ihtisas merkezlerinde felsefe ve sosyal ilimler ön plana çıkmakta ve Arapça geri kalmaktadır. Ancak her iki kurumda da yazma geleneği yoktur. Her iki eğitim kurumunun eğitim tarzı birleştirilerek ortak bir eğitim politikasının sağlanabilmesi, yetişecek personelin kalitesi açısından son derece yararlı olacaktır” (MSK, 2013: II/289,291).

4. Yrd. Doç. Dr. Murat KAYACAN, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Cumhuriyet Dönemi Medreselerinde Okutulan Tefsir Dersleri Üzerine Bir Form ve İçerik Deđerlendirmesi”

“Medreselerde belirgin bir müfredatın olmaması, hangi gerekçeyle olursa olsun anlaşılabilir değildir. Tebliğ kapsamında ele alınan Bingöl ve Batman’da faaliyet gösteren altı medresenin de temelde Arapça eğitime odaklandıkları ve diğer İslâmî bilimlerin geri plana atıldığı görülebilir. Bu olumsuz durumun genel eğitim politikalarımız açısından bir kazanca dönüştürülebilmesi için resmi bir düzenlemeyle yaz programlarında medreselerin

“Arapça temel metin çözümlene” programlarına ev sahipliği yapmaları sağlanabilir” (MSK, 2013: II/304-305).

V. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sadık KILIÇ

1. Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Sa’dî-Yi Şîrâzî’de Medrese İmajı”

“Dünya çapında büyük bir şair ve yazar kabul edilen İran Şirazlı bilge Sa’dî’nin *Gülîstan* ve *Bustân* adlı eserleri asırlarca Osmanlı medreselerinde ve bilhassa Kürt medreselerinde okutulmaya devam etmiştir (MSK, 2013: II/307). Ancak Sa’dî de dâhil birçok şair medreseleri çoğu kez dedikodu yuvası ve kırıcı tartışma mekânları olarak tanımlamışlardır (MSK, 2013: II/311). Sa’dî’nin şiirlerinden hareketle medreselerdeki eğitim sisteminin nasıllığını konu edinen tebliğ, bu meyanda Sa’dî’nin eserlerinden değişik beyit örnekleri sunmaktadır (MSK, 2013: II/306-320).

2. Doç. Dr. Temel ÖZTÜRK, Karadeniz Teknik Üniversitesi,

“Evliya Çelebi Seyahatnamesinde İstanbul Medreseleri”

“Evliya Çelebi, İstanbul medreselerini sayarken genellikle isimleriyle birlikte yaptırımların adlarını da zikretmiştir. Anadolu yakasındaki medreseler, pâyitahta yakınlıkları nedeniyle İstanbul medreseleri olarak kabul edilmiştir. Seyahatnamede bahsedilen ancak diğer kaynaklarda geçmeyen medreseler olduğu gibi, diğer kaynaklarda adı anılıp da Seyahatnamede bahsedilmeyen bazı İstanbul medreseleri bulunmaktadır. Seyahatname’de İstanbul medreselerinden çoğunlukla belli güzergâhlarda ve mahallelerde bir külliye veya manzumenin yanı başında kurulan eğitim merkezleri olarak bahsedilir. Ancak müstakil olarak kurulan başta Selâtin medreselerden de bahsedilmektedir. Çelebi’nin verdiği bilgiler ışığında Seyahatname’de bahsi geçen medreselerinin tamamının Mimar Sinan tarafından Kanunî ve II. Selim dönemlerinde yapıldığı anlaşılmaktadır” (MSK, 2013: II/321-354).

3. Yrd. Doç. Dr. Yusuf KÖŞELİ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı ve Sinemasında Medrese/Molla İmajı”

“II. Meşrutiyetle birlikte başlayan ve Cumhuriyet ile devam eden geri kalmışlığın faturasını dine ve dinî kurumlara yükleme alışkanlığı, kendisini dönemin roman ve hikâyelerinde de göstermiştir. Tek partili yaşamdan çok partili yaşama geçişi temsil eden Demokrat Parti iktidarına kadar, edebî yapıtlarda medreseler ve din adamları açıkça aşağılanmış, tahkir edilmiş ve dışlanmış” (MSK, 2013: II/380).

4. Yrd. Doç. Dr. Ramazan ŞAHAN, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Osmanlıdan Cumhuriyete Giden Yolda Âkîf’e Göre Medrese ve Mektep”

“Mehmet Akif, mektep eğitimi almış olmasına rağmen, aile ve yakın çevresindeki medrese eğitimi alan birçok kişinin varlığı nedeniyle medrese eğitiminden bîhaber değildir. Genel olarak kendisi, medreselerin kapatılması taraftarı değil, ıslah edilmesi yanlısıdır. Akif, bir toplumun ne kadar modernleşirse modernleşsin, köklerinden ve tarihinden kopması durumunda başkalarına muhtaç olacağını savunarak bütün yazı, şiir ve konuşmalarında eğitimdeki sorunun kaynağının medreseler değil, vasıfsız hocalar olduğunu vurgulamaktadır” (MSK, 2013: II/411-412).

III. BÖLÜM**Tarih : 07 EKİM 2012, CUMARTESİ/3.GÜN****Mekan : Muş Alparslan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Salonları****VI. OTURUM - A SALONU**

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şehmus DEMİR

1. Mehmet Beşir ERYARSOY, Araştırmacı-Yazar,

“Medrese Eğitiminde Kur’ân Merkezli Düşüncenin Önemi”

“Medreseler, geriye mal mülk bırakmayan, ancak ilim miras bırakan ilim adamlarının yetiştiği kurumlar olmak durumundadırlar. Çünkü onlar, peygamber varisi olan âlimlerin yetiştiği mekânlardır. Müslüman âlim ise tüm yönleriyle İslâmî bir çizgiye sahip olmalıdır” (MSK, 2013: II/437).

2. Yrd. Doç. Dr. Abdülmuttalip ARPA, Şırnak Üniversitesi,

“Şark Medrese Eğitiminde Kur’ân Birikimi”

“Medrese müfredatında Kur’an ve Kur’an ilimlerinin yeterince yer almamakla beraber, tefsir olarak da Celâleyn ve Beydâvî’nin sadece belli bölümleri okutulmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın son zamanlarda başlatmış olduğu kıraat konusundaki teşvik edici çalışmalar, medreselerde de bu yönde olumlu gelişmelere neden olmuştur. Aynı şekilde olumlu bir gelişme olarak, yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı bazı gelişmeler nedeniyle, medreselerde tefsir ve tefsir usulüyle ilgili yeni dersler konulmasına neden olmuştur” (MSK, 2013: II/451-452).

3. Doç. Dr. Mehmet DAĞ, Atatürk Üniversitesi,

“Günümüz Medreselerinde Kur’ân Eğitimi ve Öğretimi -Güneydoğu Örneği-”

“Medrese mezunlarının Diyanet İşleri Başkanlığı sınavlarında Kur’an kıraatı hariç, başarı gösterdikleri bilinen bir husustur. Kıraat eğitiminde yaşanan başarısızlığın nedenini öğrencilerde değil, güneydoğu medreselerinde uygulanan yöntemde ve hocalarda aramak gerekir. Çünkü kıraat eğitiminin özü olan *mükâşefe* yönteminde, okuyuşta birinci derecede önemli olan *fem-i muhsin*’e sahip bir hocanın ağzından Kur’an dinlenilmesidir. Bu bağlamda okunuşun nasıllığına dair açıklamalar, yetersiz kalmakta ve bizzat hoca tarafından yapılan doğru okunuşunun öğrencilerce işitilmesi gerekmektedir” (MSK, 2013: II/462-465).

4. Prof. Dr. Muhammed Hanefi PALABIYIK - Kübranur KARA-Şeyma KARADAĞ, Atatürk Üniversitesi,

“Medrese Eğitiminin Oluşturduğu Resulullah Algısı (İslam Tarihi ve Siyer Kitaplarına Göre)”

“Tarihin her döneminde toplumsallaşma, egemen güçlerin beklentilerine göre şekillenir. Bunun anlamı fikirlerin hiçbir zaman tarafsız olamayacaklarıdır. Tarihsel süreç içerisinde iktidar ve toplumun beklentileri doğrultusunda Müslüman toplumların peygamber algısında bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Peygambere duyulan sevgi ve aşkın kontrolden çıkarak, önce onun üstün bir beşer, daha sonra ise beşer üstü bir varlık olarak tanıtılmasına yol açacak bazı gelişmelere neden olmuştur. Ancak İslâm inancında önemli olan peygamberin bizzat kendi varlığı değil, onun getirmiş olduğu mesajdır.

Dolayısıyla medreselerde tasvir edilen her yerde var olan peygamber algısı onu yüceltmek yerine değerini düşürür” (MSK, 2013: II/505-506).

VI. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdülkerim ÜNALAN

1. Prof. Dr. İsa YÜCEER, Yüzüncü Yıl Üniversitesi,

“Dil Özelliği İtibariyle Arapçanın Yaşayan Diller Arasındaki Yeri”

“Kur’an’ın, Arapça olarak inmesi, Peygamberin Arapça konuşması ve İslâmî ilimlerin Arapça olarak kaleme alınması, doğal olarak Müslümanlar arasında Arapça’nın temel dil olarak öne çıkmasına neden olmuştur. Arapça, tarihsel süreç içerisinde başta din dili olmak üzere, Müslümanlar için sayısız faydalar sağlamıştır. Aynı şekilde günümüzde de Müslümanlar arasında ortak bir dilin geliştirilmesinde ilmî, ictimâî ve iktisâdî açılardan birçok faydalar bulunmaktadır. Bu nedenle günümüzde Arapça’nın en iyi şekilde nasıl öğrenilmesi ve öğretilmesi gerektiği konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Bu şekilde Müslümanlar, kendi aralarında daha iyi anlaşabilecekleri gibi hasımlarına karşı daha güçlü olabileceklerdir” (MSK, 2013: II/546-547).

2. Yrd. Doç. Dr. Hasan AKTAŞ, Rize Üniversitesi,

“Modern Şiirin Klasik Medreseye Bakış Açısı”

“Medreselerde en çok ilgilenilen alanların başında edebiyat gelir. Şiir ve Belâgat, bir toplumun ruhu olduğu gibi onun kültür seviyesini göstermesi açısından da oldukça önemlidir. Bu bağlamda klasik divan şiirinde şair, medrese eğitimi olarak aşk temasının egemen olduğu “İnsan-ı Kâmil” dersleri okur. Ancak modern dönemlerdeki şiir algısının medreseye bakış açısı, arkaik bir kurum veya nostaljik bir mimariden ibarettir. Bu basmakalıp, beylik ve sakat bir yaklaşımdır. Muhafazakâr çevrelerin şiir algısını da ise medrese, sadece şiiri süsleyen bir figürdür” (MSK, 2013: II/349-350).

3. Prof. Dr. İbrahim YILMAZ, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,

“Ahmet Cevdet Paşa’nın Medrese Eğitimi İle İlgili Görüşleri”

“Ahmet Cevdet Paşa’ya göre İstanbul medreseleri ve Ulemâ üç kategoride değerlendirilebilir. Bunlardan ilki, içlerinde ilim olmadığı halde din bilgini olarak geçinen *Ulemây-ı Rüsûm*’dur. İkincisi, birtakım bilgi ve içtihatları ezberlemiş, adaleti temsil etmek ve yürütmekle görevli Kâdî ve Nüvvedir. Üçüncüsü ise medrese müderrislerdir. Bu sonuncular, ilk iki sınıfa cahil gözü ile baktıkları halde hükümlerin ne aslını biliyorlar, ne de tatbik ediyorlardı” (MSK, 2013: II/564).

4. Yrd. Doç. Dr. Nurullah ULUTAŞ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Medrese-Tekke Çatışmaları Ekseninde Rind ve Zahid Tipleri”

“Zahid, medrese ehli olup belli bir ilmi seviyeye sahiptir. Onun için insan, ancak belli bir ilme göre yaşamını düzenleyerek gerçeğin bilgisine ulaşabilir. Rind ise hakikatin bilgisini akıl ve ilmin vaaz ettiği bilgilerden daha ziyade gönül yoluyla bulmak taraftarıdır. Rind için gerçekliğin bilgisi mecaza dayandığı için onu medresede değil, meyhanede aramak gerekir. Meyhane, şarap, sâki, kadeh gibi sembol ve mecazlarla kuşatılmış bir âlem tasavvurunu savunan rind tipleri, medrese ehli tarafından gerçeği sulandıran ve yozlaştıran kimseler olup kendilerini dine değil, dini kendilerine uydurmaya çalışmaktadırlar” (MSK, 2013: II/565-566).

VI. OTURUM - C SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yunus APAYDIN

1. Yrd. Doç. Dr. Mehmet DİNÇOĞLU, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Doğu Medreselerinde Okutulan Hadis Kitapları ve Dersleri (Muş Yöresi)”

“Medreselerde yetersiz de olsa Hadis derslerine yer verilmiştir. Ancak müderris ve Seydaların bu dersleri verecek olgunlukta olduklarını söylemek oldukça zordur. Hadis dersleri, Arapça metinlerin sadece Türkçe’ye çevrilmesi şeklinde olup mananın anlaşılmasından uzaktır. Ayrıca medreselerin müfredatlarında *Hadis Tarihi*, *Hadis Tahlil ve Tenkidi*, *Hadis Tahrici ve Tenkidi* ile ilgili dersler verilmemektedir. Bu eksiklikler çok önemli olup mutlaka giderilmelidir” (MSK, 2013: II/591). Tebliğde Muş ve civarındaki bazı medreselerde okutulan hadis eserleri hakkında geniş bilgi verilmektedir (MSK, 2013: II/579-593).

2. Yrd. Doç. Dr. Kamil KÖMÜRÇÜ, Cumhuriyet Üniversitesi,

“Esîrüddin el-Ebherî Ekseninde Medreselerde Mantık Eğitimi ve Bu Eğitimin Günümüz Medreselerine Yansımaları”

“Klasik mantık anlayışında ve öğretiminde önemli bir yere sahip olan Ebherî’nin İsağoci’si ve onun yüzlerce şerhi ve haşiyesi, her yerde olmasa bile ilahiyat fakülteleri ve şark medreseleri gibi eğitim kurumlarında varlığını sürdürmektedir. Daha da önemlisi bu eser, bahsi geçen kurumların ilim anlayışlarının şekillenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Şöyle ki, klasik mantığın ana konusunu oluşturan *kıyas*, gerek fıkıh ve gerekse kelâm ilmi için temel delil getirme, kanıtlama ve çıkarım araçlarından biridir. Tümdengelim ilkesinin bir uzantısı *kıyas*, medreselerde bir eğitim metodu olarak kullanılmıştır” (MSK, 2013: II/609-610).

3. Yrd. Doç. Dr. Şirin GÜL, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Sahn-ı Semân Medreselerinden Günümüz Fıkıh Eğitimine Bir Köprü”

“İstanbul’un fethini takiben inşa edilen *Sahn-ı Seman Medreseleri* sonrasında, medrese teşkilat yapısının bir kanunname ile kayıt altına alınmış olmasını eğitim tarihimiz açısından bir yenilik olarak değerlendirmek mümkündür (MSK, 2013: II/617). Devletin resmi mezhebinin Hanefilik olması dolayısıyla medreselerde okutulan fıkıh eserleri, Hanefilik anlayışına göre belirlenmiştir (MSK, 2013: II/628-629). Osmanlı medreseleri de genel medrese eğitiminin hedeflerinde olduğu gibi, öncelikle toplumun ve devletin ihtiyaç duyduğu memur ihtiyacını temin etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda toplum ve devlet arasındaki irtibatı sağlayan kadıların yetiştirilmesine büyük önem verilmiştir. Sahn-ı Seman Medreseleri’nde özellikle hukuk alanında ihtisaslaşmanın etkilerini daha sonraki dönemlerde verilen hukuk tahsillerinde de görmek mümkündür” (MSK, 2013: II/631-632).

4. Yrd. Doç. Dr. Yasin KURBAN, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Medreselerde Temel Fıkıh Usûlü Eseri Olarak Okutulan -Tenkîhu’l-Usûl ve Tavdîhu’t-Tenkîh-”

“Medreselerde okutulan fıkıh usûlü ile ilgili temel ders kitabı, Sadruşşeria Ahmet b. Cemaleddin el-Hanefî’nin *Tenkîhu’l-Usûl* adlı eseri ve bu eserin şerhi olan *Tavdîhu’t-Tenkîh*’dir (MSK, 2013: II/638). Sadruşşeria, usûl olarak Hanefilerin metodu olarak kabul edilen fukaha metodu ile Şafilere metodun birleştirilmesiyle oluşan mütekellimün metodunu birleştirmiş bir âlimdir” (MSK, 2013: II/652). Tebliğde ilgili eserler, eserlerin kaynakları ve eserler

hakkında yapılan çalışmalar ile eserlerin düşünce hayatına getirdiği yenilikler hakkında bilgi verilmektedir (MSK, 2013: II/638-653).

VII. OTURUM - A SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yusuf IŞICIK

1. Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DOĞAN, Muş Alparslan Üniversitesi,
“Medreselerde Okutulan Temel Akîde Kitapları Üzerine Bazı Tespit ve Mülâhazalar”

“Selçuklu ve Osmanlı medreselerinin eğitim müfredatlarında Kelâm dersleri, ön planda tutulmuştur. Bu oldukça doğru bir yaklaşımdır. Nitekim sağlıklı bir dinî inancın teşekkülü için onun güvenilir bir akide ve fıkıh üzerine bina edilmesi zorunludur. Medreselerde verilen kelâm dersleri, kaynak eserlerden ziyade onların şerh, talik ve haşiyeleri üzerinden verilmiştir. Kelâm derslerinde okutulan eserlerin kendi alanlarında genel ve özetleyici bilgiler vermesine karşın çözümleyici ve eleştirel bilgilerden yoksun olması, medrese eğitimine fazla katkısı olmamasına neden olmuştur (MSK, 2013: II/675). Tebliğde medreselerde okutulan temel akîde eserleri ve bu eserlerin içeriği hakkında bilgi verildikten sonra Kelâm müfredatına ilişkin birtakım analizler yapılmakta ve daha iyi bir eğitim için öneriler sunulmaktadır (MSK, 2013: II/655-678).

2. Doç. Dr. Cemalettin ERDEMCİ, Yüzüncü Yıl Üniversitesi,

“Dünden Bugüne Medreselerde Kelam Eğitimi ve Topluma Yansıma Biçimleri”

“İslam inancının temellendirilmesi ve savunulmasına ilişkin ilkelerin konusunu oluşturduğu Kelâm ilmi, Nizamiye medreseleriyle birlikte medrese eğitiminin bir parçası haline gelmiştir. Nizamiye medreselerinin eğitim politikasının doğal bir sonucu olarak Eşarî kelâm anlayışı, Selçuklular döneminde yaygınlaşmıştır. Osmanlı medreselerinde ilk etapta önem verilen kelâm ilmi, daha sonraları devletin kendini düşünsel ve inanç bazında emin hissettiği dönemlerde müfredatta ya azaltılmış, ya da tamamen kaldırılmıştır. Ancak kriz dönemlerinde can simidi gibi yeniden kelâma ihtiyaç duyulmuştur. Bu politikanın şark medreselerinde uygulanması, bölge halkı arasında bid'at, hurafe ve yanlış inançların yaygınlaşmasına neden olmuştur ” (MSK, 2013: II/689,690).

3. Yrd. Doç. Dr. Harun ÇAĞLAYAN, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Medrese Eğitim Sisteminde Kelam İlmîne Bakış”

“Kelâm ilmi medrese eğitimi içerisinde teoride asıl, pratikte alet ilmi olarak okutulan yardımcı bir ilim olarak algılanmıştır. İhtiyaç duyulduğu dönemlerde kabul edilerek el üstünde tutulan Kelâm, ihtiyaç duyulmadığı dönemlerde ise dışlanarak hasıraltı edilmiştir. Kelâm ilminin Müslüman dünyasında bilimsel, toplumsal ve siyasal olarak farklı şekillerde ele alınmasının farklı nedenleri vardır. Mu'tezile'nin akılcı politikalarını dayatması neticesinde toplumda akla yönelik olumsuz bir tepkinin doğması ve itizalî fikirlerin daha çok Şîî dünya içerisinde kök salması, Sünnî kesimlerin akıl düşmanı kesilmesine neden olmuştur. Bundan dolayı medrese eğitim sistemi içerisinde akıl ve temsilcisi sayılan Kelâm ilmi, çoğu zaman İslâmî ilimler içerisinde bir alet ilmi olmaktan öteye gidememiştir” (MSK, 2013: II/704-707).

4. Yrd. Doç. Dr. Mithat ESER, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Doğu Medreselerinde İslam Tarihi ve Siyer Eğitimi”

“Klasik medrese eğitimi içerisinde *İslam Tarihi* ve *Siyer* derslerine harici dersler içerisinde yer verilmiştir. Modern dönemde medrese eğitiminin üç aşamasına göre hüküm verebiliriz. Bu aşamalardan birincisi olan Cumhuriyetten hemen sonraki medrese eğitiminde, Arapça dışında hiçbir bilime itibar gösterilmemiştir. İkinci dönem olan 1950’li yıllardan sonra ise siyer dersi olarak Halebi’nin *Siretu’l-Halebiyye*’si, Hudarî’nin *Nûru’l-Yakîn*’i ve Muhammed Rızâ’nın *Muhammed Rasûlullah* isimli kitapları, İslam Tarihi olarak ise Suyûtî’nin *Târihu’l-Hulefâ*’sı ve Şebencî’nin *Nûru’l-Ebsâr*’ı okutulmuştur. 1990’lı yıllarla başlayan üçüncü dönemde ise siyer olarak Said Ramazan el-Bûtî’nin *Fıkhu’s-Siyre*’si, Mübârekfûrî’nin *er-Rahîku’l-Mahtûm*’u ve Nedvî’nin *Siretu Hâtemi’n-Nebiyin*’i; İslâm tarihi olarak Nedvî’nin *Kasasu’n-Nebiyin*’i ve Abdurrahman Rafet Bâşâ’nın *Suverun min Hayâti’s-Sahâbe* ve *Suverun min Hayâtit-Tabiîn*’i gibi modern dönem eserler okutulmuştur. İlgili eserlerin içeriğine bakıldığında çoğunlukla savunmacı bir psikolojiyle kaleme alındıkları görülebilir. Eserlerdeki peygamber algısının mucizelerle betimlenmesi ise, medreselerdeki sûfî geleneğin bir uzantısı olarak algılanabilir” (MSK, 2013: II/722).

5. Yrd. Doç. Dr. Fikret GEDİKLİ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Kur’an Kursları ve Medreselerde Kur’an Öğretimi ve Hafızlık Eğitimi”

“Medrese eğitiminin en zayıf halkasının Kur’an eğitimi olduğu yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Ancak bu yaygın kanının ne derece doğru olduğu tartışmaya açık bir durumdur (MSK, 2013: II/728). Kur’an kursu ve medreselerde verilen Kur’an öğretiminin ve hafızlık eğitiminin başarıya ulaşmasında temel etken, insan faktörüdür. Kur’an eğitiminde başarı için alt yapının işlevselliği ve yöntemlerin uygunluğu önemli olmakla birlikte, yeterli değildir. Kur’an eğitimindeki başarının sırrı, eğitimin nerede ve hangi imkânlarla verildiği değil, eğitim kadrolarının samimiyet ve şevkle iş görmelerinde gizlidir” (MSK, 2013: II/734).

VII. OTURUM - B SALONU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdülbaki GÜNEŞ

1. Yrd. Doç. Dr. Recep ASLAN, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Molla Halid Zengokî (Ö.1968) ve İlmî Kişiliği”

“Seydâ Hacı Halit Zengokî (1968), Muş ve çevresindeki mescit ve medreselerin inşasında önemli katkıları olduğu gibi, buralarda sağlam bir dinî inancın yeşermesinde de etkili olmuştur. Devrinin imkânları ölçüsünde bölgeyi gezerek maneviyat dersleri veren Zengokî’nin, küçük hacimli risaleler şeklinde olan eserleri (MSK, 2013: II/749), *Mesâili’d-Dîn ve’l-İmân*, *Akîdeti’l-İmâni’l-Kübrâ*, *Akîdeti’l-İmâni’l-Suğrâ*, *Mürşidi’t-Tâlibîn*, *Ravdeti’r-Reyâhîn*, *Hidâyeti’s-Sâlikîn*, *Fardi’l-Ayn*, *Kenzi’r-Rahme*’dir” (MSK, 2013: II/741,742).

2. Yrd. Doç. Dr. Burhan ATSIZ, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Abdülhâdî el-Araşkî’nin (ö.2000) -Lokman Sûresinin Tefsiri- adlı Eserinin İçerik ve Metot Açısından İncelenmesi”

“Abdülhâdî el-Araşkî’nin (ö.2000) “Tefsîru Sureti Lukman” adlı eseri metot ve içerik açısından incelendiğinde, Ehl-i Sünnet inancına göre akıcı bir Arapça ile yazıldığı rahatlıkla tespit edilebilir. Müellifin konu olarak kendisine Lokman sûresini seçmiş olmasını, öğretmen kişiliğiyle ve ilgili süredeki ahlakî öğretilere ilişkin ayetlerin

çokluğuyla, ilişkilendirilebilir. Sonuç olarak müellifin eserinde ele aldığı konularla Tefsir İlmî'ne farklı bir renk kattığını söylememiz mümkündür" (MSK, 2013: II/768).

3. Yrd. Doç. Dr. Yusuf BATAR, Muş Alparslan Üniversitesi,

“Şeyh Müşerref’in Hayatı, Eserleri ve Eğitim-Öğretimle İlgili Görüşleri”

“Siirt Pervarili Şeyh Müşerref Özcan (ö.2008), medrese eğitiminin ülkemize kazandırdığı önemli şahsiyetlerden biridir. Kendisi, divanında dile getirdiği kadarıyla, ilmin sadece bilgi tahsili değil, aynı zamanda kişilik gelişimi olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda ilim tahsiliyle ilgilenenler için Şeyh Müşerref’in *Divan*’ında eğitimin yöntem ve yaklaşımlarına ilişkin son derece önemli ve değerli bilgiler bulunmaktadır” (MSK, 2013: II/789).

4. Yrd. Doç. Dr. Harun ÖĞMÜŞ, Necmettin Erbakan Üniversitesi,

“الشيخ نورالدين جان و منهجه في التدريس”

Nûreddin Can Hoca (Ö.2011) ve Tedrîs Metodu”

“Cumhuriyet döneminde medreselerin kapatılmasıyla beraber klasik din eğitimi bazı değerli hocaların kişisel gayretleriyle devam edebilmiştir. İşte bu hocalardan biri olan Nûreddin Can Hoca, öncelikli Tillo olmak üzere şark medreselerinde yetişmiş olup İsmail Ağa, Aziz Mahmut Hüdâyi Vakfî, İlim ve İrşad gibi cemiyetlerde ders vermiştir (MSK, 2013: II/797). Kendisi iktisâdî meseleler gibi birçok konuda Müslümanların sorunlarıyla ilgilenmiş ve çözüm önerileri sunmaya çalışmıştır. İlme ve eğitime hizmetleriyle tanınan Can hocanın, günümüzdeki değerli birçok şahsiyetin yetişmesinde de büyük payı vardır” (MSK, 2013: II/811-812). Arapça kaleme alınan bu tebliğ, Nûreddin Can hocanın yaşamını, fikirlerini, eğitimdeki metodunu, hoca ve öğrencilerini konu edinmektedir (MSK, 2013: II/797-812).

KAPANIŞ OTURUMU

Oturum Başkanı: Prof. Dr. İhsan Sureyya SIRMA

“Bu sempozyum dolayısıyla son derece mutlu olduğumu ifade etmek isterim. Bizim asistan olduğumuz dönemlerde, öğrencilik yapan insanlar, gençler, şimdi profesör olmuşlar. İmâm-ı Gazzâlî’yi eleştiriyorlar, İbn Sînâ’yı İmam Şafî’yi konuşuyorlar. Ben zevkten dört köşe oldum. O kadar hoşuma gidiyor ki, biz bu günleri hayal bile edemezdik. Ama Mevlam dilerse yapar. Ben şimdi söz almak isteyen katılımcılara söz vermek istiyorum” (MSK, 2013: II/813).

1. Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU, Erzincan Üniversitesi,

“Medrese ulemâsı ve ilahiyat öğretim üyeleri ve imam hatipliler olarak bir araya geldik ve görüştük. Medreselerin yeniden kurumsallaşması gibi teklifler yapıldı. Bakınız 1924’te medreseler resmen kapatıldı. 1933 ile başlayan fetret dönemindeki süreçte ise tüm dinî eğitim sekteye uğradı. Dinî eğitim veren hiçbir kurumun kalmamasının olumsuz sonuçları raporlarla ortaya konulmaya başlanınca, 1949 yılında Ankara İlahiyat Fakültesi ve İmam Hatipler açılmaya başlandı. Yüksel İslâm Enstitülerinin kurulması ise ayrı bir hikaye! Ben burada bazı genç arkadaşlarımızın dinî eğitim veren bu kurumlar arasında isimlerinden yola çıkarak işin arka planını görmeden ahkâm kestiklerine tanık oluyorum. (Sayın Müftüoğlu hocamız, burada son oturumda medreselerin yeniden ihyasıyla ilgili bazı teklif ve önerilere atıf yapıyor. Bu tekliflere göre, medrese eğitimi yaşam döngüsü içerisinde görevini ifa etmiş ve geride kalmıştır. Bu nedenle medrese eğitiminin yeniden

ihyası, tarihsel ve bilimsel gerçekliklerle uyuşmaz. Ancak yine de medreselerin modern eğitime kazandırılması düşünüüyorsa, medreselerin İslâmî ilimler fakültesi adı altında yüksek öğretime kazandırılması düşünülebilir. Bu durumda güncel bir tartışma olan ilahiyat fakültelerinin isimlerinin İslâmî ilimler fakültesi şeklinde değiştirilmesine de gerek kalmaz. Böylece hem dinî öğretinin felsefesinin yapıldığı ilahiyatlar görevine devam edebilir, hem de halkın ve devletin ihtiyaç duyduğu uygulamaya dayalı dinî hizmetlere personel yetiştirme işi daha sağlıklı yerine getirilebilir. Nitekim şu an Batı'daki dinî eğitimde bu yöndedir. Divinity (İlahiyat) fakültelerinde din felsefesi yapılırken, Theology (Dinî İlimler) fakültelerinde kiliselerin ihtiyaç duyduğu personel yetiştirilmektedir.)

Asıl mesele bu kurumların isimlerinin (İlahiyat, İslami İlimler vs.) ne olacağıyla ilgili değil, dinî eğitim veren kurumların programlarının nasıl olacağıyla ilgilidir. Medreseler konusuna gelince, açıkçası bu konuda ben medrese diye bir eğitim sisteminin şu an için kaim olduğunu düşünmüyorum. Günümüz açısından konuşacak olursak gerek şark ve gerekse pek bahsi geçmeyen Of medreseleri gibi Karadeniz medreseleri, esasen fedakâr hocaların kendi gayretleriyle devam ettirmeye çalıştıkları bir çabadan ileri gitmiyor. Ancak yine de medrese eğitimi alan kimselerin eğitimlerini diğer modern dinî eğitim kurumlarıyla tamamlamalarının daha iyi bir neticenin doğmasına hizmet edeceği düşünülebilir” (MSK, 2013: II/814-815).

2. Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA, İstanbul Üniversitesi,

“Medrese diye bir kurumun resmiyette tanınmadığı için varlığından söz etmek şu an için olanaksız görünüyor. Zaten mevcut halleri ile köy eğitim kurumu olmaktan öteye de gidemez. Şayet medreselerin eğitim dünyasına yeniden kazandırılması düşünüüyorsa, mutlaka müfredatlarının gözden geçirilmesi gerekir. Bu durumda medreseler, imam-hatip veya ilahiyatların alt birimleri olarak oldukça faydalı bir hazırlık aşaması olabilirler” (MSK, 2013: II/816).

3. Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi,

“Bana göre, medreselerin günümüze kazandırılması amacıyla da olsa, müfredatlarıyla oynamak fayda yerine zarar getirir. İlahiyat ve medreseleri kendi özellikleriyle kabul etmek gerekir. Ancak medreseler doğal gelişim süreçleri içerisinde kendileri bir ıslaha yönelerek yapısal bir bütünlüğe kavuşursalar, buna söylenecek söz yoktur. Aynı şekilde ilahiyat ve medreselerin birbirleriyle karşılıklı bilgi ve tecrübe paylaşımı içerisinde olmalarına da bir şey denilemez. Dahası bu kurumların İran'da olduğu gibi birbirlerine hoca ve talebe aktarımında bulunmalarında bir sakınca doğacağını sanmıyorum. Son tahlilde zorlama ıslah politikalarıyla sağlıklı hiçbir gelişmenin olacağı kanaatinde değilim” (MSK, 2013: II/816-817).

4. Müfit YÜKSEL, Araştırmacı Yazar,

“Medrese eğitim sistemi, özellikle Arapça eğitimi başta olmak üzere, dünyada başka bir eşi olmayan önemli bir kazanımdır. Bu kazanımın kaybolmaması için medreselerin kendi aralarında birleşerek ortak bir ıslahat programı geliştirmeleri gerekir. Bu faaliyet hem kendilerine, hem de çevrelerine oldukça yararlı bir hizmet olacaktır. Örneğin şark medreselerinden Tillo, Oxin, Norşin, Diyarbakır-Seyrantepe ve Kısıktepe gibi medreseler, bir araya gelerek Arapça eğitiminde ortak bir dil geliştirebilecekleri gibi,

Karadeniz medreselerinden de Çaykara ve Of gibi medreseler de, Kur'an kıraati ve hafızlığı alanlarında yeni birtakım uygulamalar geliştirebilir" (MSK, 2013: II/817-818).

5. Dr. Mahmoud Hussein MOHAMMAD, Kur'an Muallimi (Ürdün),

"Öncelikle böylesi bir sempozyuma ev sahipliği yaptığı için Muş Alparslan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne ve bizleri çok sıcak şekilde karşılayan değerli Türkiye insanına teşekkürlerimi ifade ediyorum. Medreseler, başlarına geçmişte birçok olumsuz şey gelmesine rağmen varlıklarını günümüze değin sürdürmüşlerdir. Bizler de Türkiye'nin medrese deneyiminden ve şerî ilimlerdeki tecrübelerinden faydalanmak için buraya geldik. Ancak iletişimde yaşanan sıkıntılar ve kullanılan dilin çok ağır olması nedeniyle yeterince anlayamadık. Daha organize bir tercüme olsaydı, çok daha iyi olurdu. Ben sempozyum tertip heyetine daha sonraki uluslararası programlarda simültane tercüme yapmaları öneriyorum. Çünkü program boyunca kişisel olarak birilerinin şahsıma yönelik tercüme girişimleri olsa da programdan yeterince yararlanamadım. Tekrardan herkese teşekkürlerimi sunuyorum" (MSK, 2013: II/818).

6. Dr. Ali b. İsa ed-DERÎBÎ, Melik Suudi Üniversitesi,

"Benim üç mesajım var. Bunlardan ilki Mekke ve Medine'den Muş'a ve bu üniversiteye derin selam getirdim. Yakınlarım bana Türkiye'de ne gördüğümü soruyorlar. Ben onlara başka hiçbir yerde görmediğim bir kardeşlik gördüğümü söylüyorum. İkinci mesajım ise şerî ilimlerin gelişmesinde üniversitelerin önemli rolü olması gerektiğidir. Türkiye'deki kardeşlerimizden üniversiteler aracılığıyla medreselerin geliştirilmesi konusunda ilk adımı atmalarını rica ediyorum. Özellikle bizim Türkiye için altın dönem olarak ifade ettiğimiz, üç dönemdir devam eden Erdoğan iktidarında bunun yapılması gerektiğini arz ediyorum. Üçüncü mesajım ise şudur. Bazı arkadaşlarım bana Türkiye'ye ilk gelişim mi diye soruyorlar. Ben de hayır diyorum. Nitekim Türkiye'den Mekke ve Medine'ye gitmeyen hiç kimse olmayacağı gibi, Suûdilerden de Türkiye'ye gelmeyen bir kimse yoktur." (MSK, 2013: II/819).

KAPANIS KONUSMASI

Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT

"Medreselerin geçmişteki parlak günlerine dönmesi için yapılacak ıslahat çabalarının yine medrese mensuplarınca yapılmasının önemli neticeleri olacaktır. Sempozyum için davet edilen tüm medrese mensuplarının davetimizi hüsn-ü teveccühle karşılaması, sempozyumun amacına ulaştığımızın bir göstergesi olduğu için bizleri son derece sevindirmiştir. Öyle zannediyorum ki bu bilgi şöleninde hem müderrislerimiz akademisyenlerden, hem de akademisyenlerimiz müderrislerden yararlanmışlardır. 80'e yakın ilahiyat fakültesinin açıldığı ülkemizde, alanında nitelikli eleman bulamamanın acısını yakinen yaşamış bir kişi olarak, bu durumdan son derece rahatsız olduğumu ifade etmek isterim. Beklentimiz ve duamız, nicelik açısından azımsanmayacak bir sayıya ulaşmış bulunan bölge medreselerinin, nitelik itibarıyla da ilim dünyasının arzu ettiği düzeye gelmesidir. Üç günlük birlikteliğin sonuna geldiğimiz şu dakikalarda, sempozyumun düzenlenmesinde desteği olan tüm iç ve dış paydaşlarımıza huzurlarınızda teşekkür etmek isterim" (MSK, 2013: II/821).

SONUÇ

Şark medreseleri özelinde, tarihte önemli bir görevi yerine getirmiş olan medreselerin, yurtiçi ve yurtdışından programa katılan alanında uzman birbirinden değerli sayısız hoca tarafından tüm yönleriyle tanıtıldığı, tartışıldığı, çözüm önerileri sunulduğu ve aydınlatıcı düşüncelerin paylaşıldığı sempozyum, başta doğu ve güneydoğu bölgesi olmak üzere tüm ülkemiz için önemli bir organizasyondur. Bu organizasyonu diğerlerinden farklı kılan, programa işin mutfağından olan medrese mensuplarının da yoğun bir şekilde katılımının sağlanabilmesidir. Bu sayede yanlı ve yanlı anlaşmaların önemli ölçüde önünü geçilebilmiş, medreselerle ilgili olarak teoride konuşulan mevzuların pratikte ne anlama geldiği üzerinde en yetkin ağzlarca saptamalar yapılmıştır. Üç günlük program boyunca gerek katılımcıların, gerek öğrencilerin ve gerekse dinleyicilerin medrese algısında önemli kazanımlar elde edilmiş, medrese ve yüksek öğretimin ortaklaşa neler yapabilecekleri değişik açılardan masaya yatırılmıştır.

Cumhuriyetin ilanıyla resmen kapatılan medreselerin böylesi geniş bir katılımı enine boyuna tartışılması, öncelikle medreselerin kendilerini yeniden gözden geçirmeleri açısından önemli bir fırsat olarak görülmelidir. Aynı şekilde sempozyum, akademisyenlere de modern dinî eğitim kurumlarının noksanlıklarını görme ve giderme noktasında, hangi ölçüde medreselerden yararlanacaklarını belirleme noktasında önemli fırsatlar sunmuştur.

Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü ve Muş Alparslan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi işbirliğinde böylesi başarılı bir uluslararası sempozyum düzenleyen tüm idari ve akademik kadroyu tebrik ediyor; sempozyuma verdiği katkılardan dolayı TÜBİTAK'ı kutluyoruz. Son olarak medreselerin tüm yönleriyle konu edinildiği bu sempozyumun başta bilim çevreleri olmak üzere tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ediyoruz.